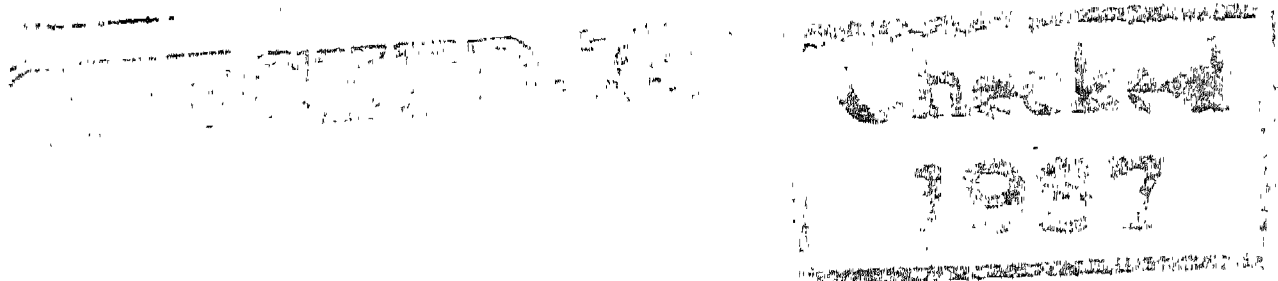
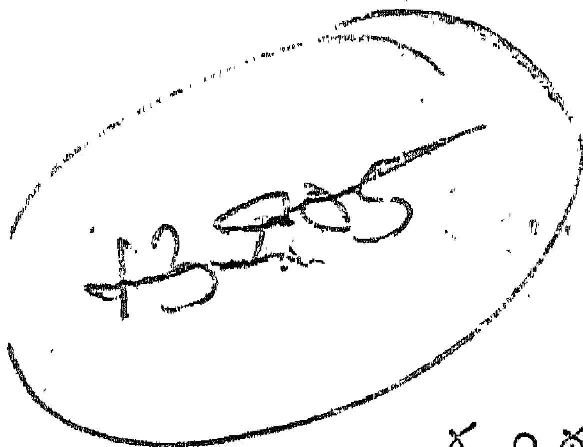
సరస్వతీ గ్రంథమాల,
సంపాదకుడు:
కే. యస్. యర్. మూర్తి.

10

47 వ పుష్పము.
అధ్యక్షుడు,
జవ్వాది లక్ష్మయ్య.

సామ్రాజ్యతత్త్వము.

గ్రంథకర్త:

కళా వెంకట్రావుగారు, M. L. A.

వెల 0—8—0

కృతజ్ఞత.

మా గ్రంథమాలాపక్షమున నీ ప్రచురమును బ్రకటింప దయతో మా కనుమతినొసంగిన శ్రీ కళా వెంకట్రావు ఎమ్. ఎల్. ఏ. గారికి మే మెంతయుఁ గృతజ్ఞులము.

ఈ చిన్నివ్యాసమున—అనాగరిక ప్రదేశము నందలి యాదిమ నివాసుల నశింపఁజేసియు, నాగరికతా దేశములందు వేఱుమార్గముల నవలంబించియు, ప్రపంచమున వివిధఖండములందు పాశ్చాత్యు లెట్లు సామ్రాజ్యసంపాదనలఁ జేసినదియు; అంతఃకలహముల బెంచి, ద్వేషానలము రగుల్కొల్పి, బిరుదుల భ్రమలగల్పించి ప్రతిపక్షుల వశపఱచుకొని, తమ శిక్షలచేఁ దత్తద్దేశబాలుర భావదాస్యపరులనుగాఁ జేసి తమ సామ్రాజ్య మెట్లు సుస్థిర మొనర్చుకొ[illegible]యుఁ దెల్పుచు, స్వేచ్ఛావిరహితములై యైరోపియనుల స్వలాభమునకై పడియున్న దేశముల స్వరాజ్యసంపాదనకు రక్తపాతరహితమైన మహాత్ముని యసహాయోద్యమమే రాచబాటయని వ్యాసకర్తగారు నిరూపించిరి.

కాకరపఱ్ఱు,
20—12—38.

కే. ఎస్. ఎన్. మూర్తి,
సంపాదకుడు,
సరస్వతీగ్రంథమాల.

సరస్వతీ గ్రంథమాల.

కాకరపఱ్ఱు—పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.
స్థాపితము 1923.

—:o:—

ఈ గ్రంథమాలయందు మూడు మాసముల కొక గ్రంథము చొప్పున నవలలు, నాటకములు (సాంఘిక, చారిత్రాత్మక) ప్రచురింప బడుచుండును.

సంవత్సర చందా రు.	2—8—0
ప్రవేశ రుసుము	0—8—0

	శాశ్వత చందా.	సంవత్సర చందా.
మహారాజపోషకులు	500—0—0	50—0—0
రాజపోషకులు	250—0—0	25—0—0
పోషకులు	125—0—0	12—8—0
సహాయులు	50—0—0	5—0—0

ఇదివరలో గ్రంథమాలలో ప్రచురింపబడి అమ్మకమునకు సిద్ధముగ నున్న గ్రంథములు. అన్నియు ఒకేసారి కొనువారికి రు 12/-ల కొసంగబడును.

1	కనకాంగి Approved	0—8—0
2	విజయశ్యామ్ Approved	0—12—0
3	ప్రేమమహిమ Approved	1—0—0
4	బిలమందిరము Approved	1—8—0
5	మహారాష్ట్రజీవనప్రభాతము 2 భాగములు Approved	1—8—0
6	దుర్గావతి	0—12—0
7	హత్యా నిరూపణము	0—12—0
8	కష్టసుఖములు 2 భాగములు Approved	1—8—0
9	నీలిపూలు	0—12—0
10	పతితనళిని 2 భాగములు Approved	1—8—0
11	అకాలీల సత్యాగ్రహము	0—12—0
12	ప్రేమచందుకథలు Approved	0—12—0
13	నీతిముక్తావళి Approved	0—2—0
14	కలము	0—2—0
15	నా ఎలక్షను అనుభవము	0—12—0
16	రాజ్యపాలనాశాస్త్రము	0—12—0
17	మరణభ్రమ	0—12—0
18	చిత్తోడుపతనము	0—12—0
19	కమలావిలాసము	0—12—0
20	తమోభవనము 2 భాగములు	1—8—0
21	సంయుక్త	0—12—0
22	చిట్టెమ్మ	0—12—0
23	రాధానంతము	0—12—[illegible]
24	వెంకట కృష్ణరాయ జీవితము	0—12—[illegible]
25	ప్రేమఫలితము	0—12—[illegible]
26	సామ్రాజ్యతత్వము	0—8—[illegible]
27	భరతశతకము	0—2—[illegible]

సంపాదకుడు— అధ్యక్షులు—

కే. యస్. యన్. మూర్తి. జవ్వాది లక్ష్మయ్యగారు.

శాశ్వత మహారాజ పోషకులు.

1 మహారాజ శ్రీ శ్రీ రాజా విజయ అప్పారావు సవాయి అశ్వరావు జమీందారు, వ. బాదుషాహి మన్ సబుదారు సర్కారు, ముస్తఫానగరు సంస్థాన్ పాలపంచ శ్రీభద్రాచలం అండ్ నిడదవోలు దొరవారు శనివారపు పేట

2 ,, చుండూరి నారాయణరావుగారు బ్యాంకర్సు,

3 శ్రీ శ్రీ శ్రీ సురభి వెంకటరత్నమాంబ నిజాం నవాబ్ వంతుబహద్దరు మహారాణీవారు జటప్రోలు సంస్థానం, కొల్లాపురం.

4 ,, రాజా వెంకటాద్రి అప్పారావు బహద్దరు జమీందారు వారు వుయ్యూరు యెస్టేటు, నూజివీడు.

5 ,, జవ్వాది లక్ష్మయ్యగారు ప్రెసిడెంటు యూనియన్‌బోర్డు-డిస్ట్రిక్టుబోర్డు మెంబరు, పెనుగొండ.

6 ,, శ్రీ మహారాజా విక్రమదేవవర్మ బహదరు మహారాజా వారు, జయపూరు సంస్థానము.

రాజ పోషకులు.

1 శ్రీ శ్రీ శ్రీ వీర వెంకట సత్యనారాయణస్వామివారు, ధర్మకర్త. శ్రీరాజా యి. వి. ఆర్. యస్. ప్రకాశరాయబహద్దూర్ జమీందారువారు, ఉండూరు, అన్నవరం.

2 ,, పోతాప్రగడ సూర్యనారాయన్‌గారు, ప్రొప్రయిటరు శ్రీ సుజనరంజనీ పవర్ ప్రెస్, రాజమహేంద్రవరం.

3 శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా చింతలపాటి సూర్యనారాయణరాజు గారు.
ఏటికొప్పాక.

4 ,, ముత్తా సర్వారాయుడు గారు, బ్యాంకరు, కాకినాడ.

5 ,, అణివిళ్ళ చినవెంకటశాస్త్రి గారు, కాకరపర్రు.

6 ,, ద్వారంపూడి బసివిరెడ్డి గారు, మార్టేరు.

7 ,, మొసలికంటి రామారావు గారు, ల్యాండులార్డు కాకినాడ.

8 ,, తణుకు భాస్కరరావు గారు, యల్. యమ్. యస్.
నేత్రవైద్యులు, ఐ స్పెషలిష్టు తణుకు.

9 ,, ఆకుండి రాజారావు గారు, ల్యాండులార్డు, పిఠాపురం.

10 శ్రీమాన్, ప్రతివాది భయంకరం జగన్నాథా
చార్యులు గారు, ముష్టిగుంట్ల.

పోషకులు.

1 శ్రీశ్రీశ్రీ రావుబహదురు మోతే గంగరాజు జమీందారువారు ఏలూరు.

2 ,, సి. సన్యాసిరాజు గారు, డాక్టరు, సామర్లకోట.

3 ,, లంక రామారావు గారు, యం. బి. (హోమియో) కాకినాడ

4 ,, కళా వెంకటార్రావు గారు, అమలాపురం

5 ,, రావుసాహెబు కలిచెట్టి అబ్బాయినాయుడు గారు, పూళ్ళ.

6 ,, తల్లాప్రగడ భాస్కరరావు గారు ల్యాండులార్డు కోనాల.

7 ,, టి. వి. రామారావు గారు, తణుకు.

8 ,, రేబాల పట్టాభిరామరెడ్డి సోదరులు, జమీందార్లు నెల్లూరు.

9 ,, నడింపల్లి నరసింహారావు పంతులు గారు, గుంటూరు.

10 ,, [illegible]పూడి కేశవరావు గారు, భీమవరం.

11 ,, గారపాటి కనకయ్య గారు నాయుడుగూడెం.

12 మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ టి. కృష్ణమ్మగారు డిస్ట్రిక్టుమునసిఫ్ పోలవరుపు
13 ,, తేతలి చినరామిరెడ్డిగారు విలేజిమునసబు పెనుగొండ.
14 ,, జిడ్డు శివరాంగారు సబ్ అసిస్టెంటు సర్జన్ భద్రాచలం.

సహాయులు.

1 శ్రీ శ్రీ శ్రీ మోతే కృష్ణారావుగారు జమీందారు, యేలూరు.
2 ,, కొండూరి నారాయణరావుగారు, మర్చంటు యేలూరు.
3 ,, పైడా శ్రీరామకృష్ణయ్యగారు జమీందారు కాకినాడ.
4 ,, పోలవరపు రామచంద్రరావుగారు యేలూరు.
5 ,, కాసాని అప్పారావుగారు నిడదవ్రోలు.
6 ,, తాడంకి సంజీవరావుగారు జనరల్ మర్చంటు బెజవాడ.
7 ,, కొల్లూరు మహాదేముడుగారు కరణం, కొక్కిరపల్లి.
8 ,, వాజపేయాజుల రామసుబ్బారాయుడుగారు.
9 ,, భూపతిరాజు సూర్యనారాయణరాజుగారు ఖండవిల్లి.
10 ,, నిమిషకవి భవానీశంకరరావుగారు యక్సైజుసబ్ ఇన్స్పెక్టరు.
11 ,, మామిడి సూరన్నగారు ఇనుపపెట్టెలవర్తకులు ధవిళేశ్వరం.
12 ,, యం. రామకృష్ణయ్యగారు డాక్టరు నిడదవ్రోలు.
13 ,, దమ్మలపాటి వెంకట్రావుగారు బాదంపూడి.
14 ,, టి. జి. బంగారుస్వామిసెట్టిగారు రాజమండ్రి.
15 ,, పరిమి సుబ్బారావుగారు ల్యాండులార్డు తణుకు.
16 ,, మెండు వీరన్నగారు ప్రెసిడెంటు డి॥ బోర్డు పినపళ్ళ.
17 ,, యం. దశరథరామరెడ్డిగారు బుచ్చిరెడ్డిపాలెం.
18 ,, బెజవాడ వెంకటకృష్ణారెడ్డిగారు బుచ్చిరెడ్డిపాలెం.

19 శ్రీ శ్రీ శ్రీ (శ్రీ) పెండ్యాల శ్రీరామచంద్ర వెంకటకృష్ణరంగారావు జమీందారువారు కొండగూడెం ఎస్టేటు దోమ్మేరు.

20 ,, భారతం సూర్యనారాయణగారు ఖండవిల్లి.

21 ,, రంకిరెడ్డి సత్యనారాయణమూర్తిగారు ల్యాండులార్డు వేమగిరి

22 ,, ద్వారంపూడి వెంకటరెడ్డిగారు అనపర్తి.

23 ,, ఉడత్తు వెంకటరమణగారు రాజమండ్రి.

24 ,, తుమ్మలపల్లి వీరభద్రరావుగారు పిప్పర.

25 ,, మియ్యాపుర రామకృష్ణారావుగారు ప్రయివేటు శక్రటరీ జటప్రోలు సంస్థానము.

26 ,, నండూరి రామారావుగారు నేత్రశస్త్రవైద్యులు తణుకు.

27 ,, కోట్ల వెంకటసుబ్బయ్యగారు దివాన్ జటప్రోలు సంస్థానము కొల్లాపురం.

28 ,, నరసింహదేవర సూర్యనారాయణ సోదరులు కంట్రాక్టర్సు వేమగిరి.

29 ,, ఎ. నంజుండయ్యగారు సెక్రిటరీ డిస్ట్రిక్టుబోర్డు బళ్ళారి.

30 ,, తమ్మినీడి వెంకటనారాయణగారు ఆచంట.

31 ,, రేబాల పెద్దసుబ్బరామిరెడ్డిగారు మోపూరు.

32 ,, బెజవాడ చంద్రశేఖరరెడ్డిగారు బుచ్చిరెడ్డిపాలెం.

33 ,, తంగిరాల రామమూర్తి
34 ,, భాగవతుల వెంకటశాస్త్రిగారు } టీచర్సు ఆదోని.

35 ,, గాదె విశ్వనాథంగారు మార్టేరు.

36 ,, కోనాల పేరిరెడ్డిగారు మార్టేరు.

37 ,, సత్తి కామిరెడ్డిగారు మార్టేరు.

38 ,, కర్రి చినవెంకటరెడ్డిగారు మార్టేరు.

39 ,, జంపన సుబ్బరాజుగారు ఖండవిల్లి.

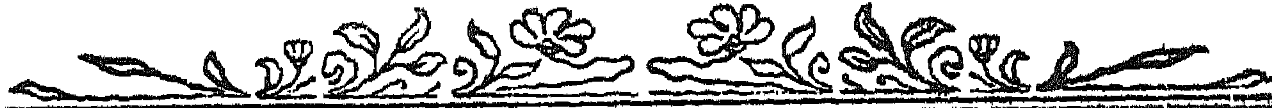
40 ,, పెనుమెత్స సీతారామరాజుగారు అజ్జరం.

41 శ్రీ శ్రీ శ్రీ రావుసాహేబు గుత్తా వెంకయ్యచౌదరిగారు ఏలూరు.
42 ,, వక్కలంక నరసింహంపంతులుగారు ఏలూరు.
43 ,, తెన్నేటి విశ్వనాథంగారు విశాఖపట్నం.
44 ,, బొమ్మిసెట్టి లక్ష్మీనరసింహస్వామిగారు నెల్లూరు.
45 ,, మంత్రిప్రగడ నరసింహంపంతులుగారు మద్రాసు.
46 ,, బొమ్మినపల్లి నరసింగరావుగారు నూజివీడు
47 ,, కాకాని వెంకటసుందరరావుగారు గుంటూరు.
48 ,, టి. వి సుబ్రహ్మణ్యంగారు నెల్లూరు.
49 ,, పదకండ్లగురురాజాచార్య విద్వాన్ ఆదోని
50 ,, యం. వెంకయ్యగారు ఆదోని.
51 ,, కే. వేణుగోపాలరావునాయ్డుగారు తహశ్శీలుదారు ఆదోని.
52 ,, యం. వెంకటసుబ్బయ్యగారు పోలీసు ఇన్స్పెక్టరు ఆదోని.
53 ,, తోట ధనపతిరావుగారు డాక్టరు తాడేపల్లిగూడెం.
54 ,, చేగొండి రామజోగయ్యనాయుడుగారు దొడ్డిపట్ల.
55 ,, కోనా వెంకటకృష్ణారావుగారు మునసబు విప్పర్రు.
56 ,, హుస్సేన్ పీరాసాహేబుసాధుగారు అనంతపూర్.
57 ,, కోలా రామారావుగారు కంట్రాక్టరు వైజాగ్.
58 ,, చాగంటి సాంబశివరావుగారు వైజాగ్.
59 ,, తంగిరాల వెంకటసూర్యనారాయణగారు
ఎల్. యఫ్. అసిస్టెంటు ఇంజనీరు తాడేపల్లిగూడెం.
60 ,, జిల్లా సుబ్బారావుగారు వెల్కంహోటల్ రాజమండ్రి.
61 ,, వుల్లి సత్యనారాయణగారు జంబుపట్నం.
62 ,, యర్రా చంద్రరావుగారు వుప్పులూరు.
63 ,, కంచిరాజు వెంకటసుబ్బారాయుడుగారు కరణం,
పెరవలి.

64 శ్రీ శ్రీ శ్రీ పుల్లా కృష్ణమూర్తిగారు యలమంచిలి.
65 ,, చిట్టూరి ఇంద్రయ్యగారు మునసబు తేణుకు.
66 ,, గుడిమెట్ల సోమిరెడ్డిగారి దత్తతకుమాళ్లు రామిరెడ్డి గారు మల్లిపూడి.
67 ,, కొత్త వెంకటేశ్వర్లుగారు మర్చంటు మారంపల్లి.
68 శ్రీమత్ కిలాంబి శేషావతారంగారు వకీలు ఏలూరు.
69 శ్రీ శ్రీ శ్రీ నూతక్కి రామశేషయ్య చౌదరీగారు అసిస్టెంటుదివాను జయపూర్ సంస్థానము రాయగడ.
70 ,, చిట్టూరి యిందర్రయ్యగారు వకీలు ఏలూరు.
71 ,, తాళూరి కృష్ణయ్యగారు యలమంచిలి.
72 ,, గుత్తికొండ పురుషోత్తంగారు స్పెషల్ మేజస్ట్రీటు పాలకొల్లు.
73 ,, కె. సుబ్బారావుగారు మునిసిపల్ ఇంజనీరు గుంటూరు.
74 ,, ముత్తా మల్లేశ్వర సర్వారాయుడుగారు బ్యాంకరు కాకినాడ.
75 శ్రీమత్ కిలాంబి రంగాచార్యులుగారు మ్యునిసిపల్ కౌన్సిలర్ గుంటూరు.

సామ్రాజ్యతత్వము.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

కృతి.

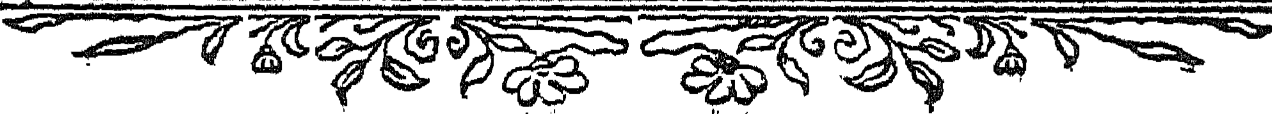
చిన్నతనమునుండియు నాజాతీయ భావములకు

చేయూత నొసగిన మామాముగారగు

శ్రీయుత దువ్వూరి వెంకటేశ్వర్లుగారికి

కృతజ్ఞతాసూచకముగ సమర్పించుచున్నాను.

కళా వెంకటరావు

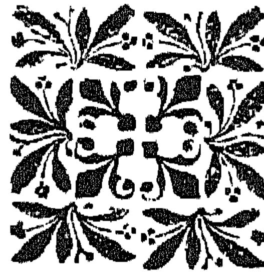
విజ్ఞాపనం

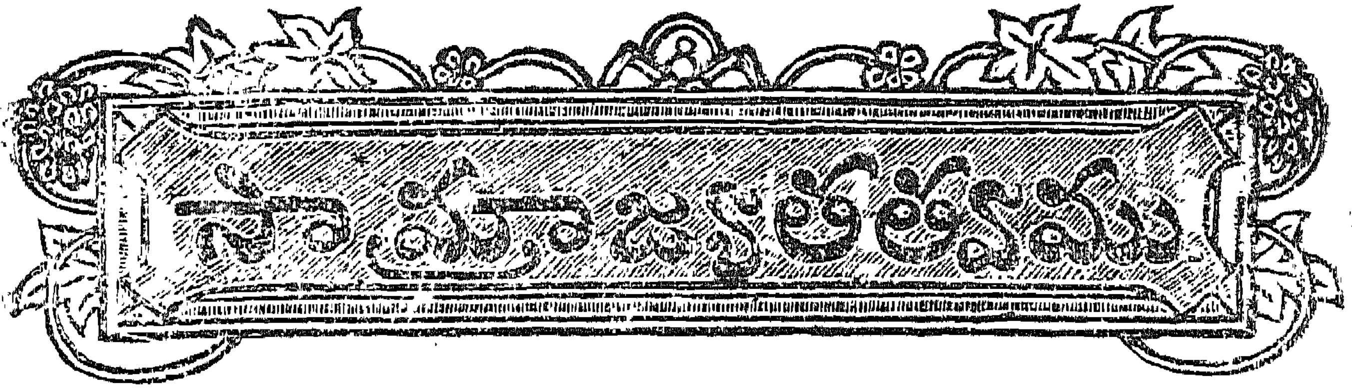
చిన్ననాటినుండియు చారిత్రయందున్న యభిమానమే నన్నీ చిన్నిపొత్తమును వ్రాయుటకు బురికొల్పినది. పాఠశాలయందును కళాశాలయందును చదువుకొనునపుడు సామ్రాజ్యము విషయమై కొన్నియపోహలుండును. ఉపాధ్యాయుల బోధనాపద్ధతులును, పఠనీయగ్రంథములు నందుకుకారణమని చెప్పవచ్చును. కళాశాలను బహిష్కరించిన పిదప జాతీయాదర్శములలో నేర్చుకొనిన సంగతులను పరికింపగా నవియన్నియు బూటకములని తెలిసవి. అందువలన ప్రపంచచరిత్రను సత్యరూపమున పఠింపసాగితిని. దానిఫలిత మీచిన్ని పుస్తకమని వ్రాయనొప్పును. ఇందు పెద్దలకు తెలియనిసంగతులు లేవు. కాని రయితు సహోదరులు పఠించినచో సామ్రాజ్యముల చరిత్రయు, పరిపాలనా తత్వమును గ్రహింపగలరు. ప్రపంచ చరిత్రలో హిందూదేశము, ఈజిప్టు, చైనా మొదలగునవి నిజసామ్రాజ్యవైభవమును గాంచినవి. దీనియందు వాటిచరిత్రలను వ్రాయలేదు. నేడు ప్రపంచమునావరించియున్న పాశ్చాత్యసామ్రాజ్యముల గురించియే వ్రాసితిని. దీనిని వ్రాయుటలో ఆంగ్లచరిత్రలు, 'స్వరాజ్య' సంపాదకులగు పణికరుగారి సామ్రాజ్యతత్వమను యాంగ్లగ్రంథమును తోడ్పడినవి.

అచ్చుకార్యములను త్వరలో ముగించిన మస్మిత్రులు కాకినాడముద్రణాలయాధికారులకును తమగ్రంథవాలలో ప్రచురించిన ఆంధ్రయువజన స్వరాజ్యసభవారికిని వందనముల నర్పించుచున్నాను. ఇదియే నాప్రథమప్రయత్నము. ముద్రణాస్ఖాలిత్యములను యితర తప్పులను చదువరులు మన్నింపవేడుచున్నాను.

కళా వెంకటరావు.

శ్రీ

ఐరోపాలోని ప్రాచీన

సామ్రాజ్యములు.

మొదటి అధ్యాయము.

నేడు నాగరకతా ప్రపంచమంతయు సామ్రాజ్యములతో నిండియున్నది. ఈమహా సామ్రాజ్యములన్నియు ప్రస్తుతము ఐరోపాదేశముల యధీనములోనున్నవి. ఇట్టి రాజ్యములు ప్రథమముననుండియు సామ్రాజ్యముల నెట్లు సంపాదించిననో యెట్లుపరిపాలించిననో వివరించుట ప్రస్తుతోద్దేశ్యము. క్రీస్తునకుకొన్నిశతాబ్దములకు పూర్వమే గ్రీసుదేశస్థులు ఐరోపాఖండమున సామ్రాజ్యస్థాపనా ప్రయత్నములు జేసియుండిరి. కాని గ్రీకులు తమసామ్రాజ్య విస్తీర్ణవైభవమునకంటె నధ్యాత్మిక మానసికోన్నతులయందు ప్రపంచ విఖ్యాతిని గడించిరి. ఏథెన్సు నగరములయొక్క సామ్రాజ్య నిర్మాణ ప్రయత్నములు గృహాంతఃకలహములచే సఫలీకృతములు కాలేదు.

స్వరక్షణ కొరకును, పరిష్యనుల దాడుల నెదిరించుటకును సమాన పౌరసత్వపు హక్కులతో స్థాపించిన డీలాసుసంఘము నాడు పేరొందినది. ఏథెన్సు సామ్రాజ్యముగా పరిణమించెను. కాని కొన్ని సంవత్సరములకు పిమ్మట సమానహక్కులతో జేరిన యితర రాజ్యములు "ఏథెన్సు" సామ్రాజ్యాధికారమును సహింపనోపక తిరుగబడెను. అంతటితో ఏథెన్సు సామ్రాజ్య మంతరించినది.

క్రీ. పూ. నాలుగవశతాబ్దములో మేసిడోనియా రాజగు అలెగ్జాండరు తనసామ్రాజ్య విస్తీర్ణముకొరకు ప్రాచ్యదేశము లపై దండయాత్రలను జేసెను. ఈజిప్టు దేశమును, పరిష్యా మహా సామ్రాజ్యమును నాతని వశమయినవి. ఆతడంతటితో నాగక హిందూదేశ పశ్చిమోత్తర ప్రాంతముల నత్యంతకష్ట ముతో జయింపగలిగెను. కాని మగధసామ్రాజ్యముయొక్క ప్రతిభ కెదురాడనోపక యాదిగ్విజయయాత్రాపరుడు గృహోన్ముఖుడై దారియందు కైవల్యము నొందెను. అలె గ్జాండరు మరణానంతర మాతని సామ్రాజ్యము పటాపంచ లాయెను. అలెగ్జాండరునకు పిమ్మట గ్రీసుదేశములో బయలు దేరిన "ఏజియన్ సంఘము" మొదలగునవి నిజసామ్రాజ్యవై భవము నందలేక రోమనుల శౌర్యవిజృంభణములో మరచి పోయెను.

గ్రీసు సామ్రాజ్యమునకుపిమ్మట ఐరోపాఖండములో

నతిగన్నది రోమనుసామ్రాజ్యము. రోము, ఇటలీదేశములోని యొక ప్రాచీననగరము. ప్రథమమున రోము ప్రజాస్వాతంత్ర్య రాజ్యము. ప్రజాప్రతినిధులే రాజ్యపాలకులు. కాని క్రమముగా ధనగర్వముచే ధనాఢ్యులే ప్రాతినిధ్యపదవుల నందసాగిరి. వీరికాలముననే రోమనుసామ్రాజ్యము విస్తృతినిగాంచెను. మెరియసు, పోంపె, సీజరుప్రభృతులు రణవిద్యాకౌశలముచే జర్మనీయుత్తరప్రాంతము దక్క మిగిలిన ఐరోపాఖండమునంతను, యాసియామైనరు ప్రదేశమును, యుత్తరాఫ్రికానుకూడ జయించిరి. ఇట్టి విస్తీర్ణము ప్రజలకనులకు మిరిమిట్లుగొలిపి సామ్రాజ్యవాదుల చేయగలిగెను. రోమనుల పరిపాలన సుఖకరముగా నుండలేదు. వారతికఠినముగా పన్నులను గట్టుటయే గాక వసూలుచేయుటలో క్రూరదండనా పద్ధతుల నుపయోగించియుండిరి. అందుచే పాలితులకు రోముపై భక్తినశించెను. రోమనులు తమభాషనే యితరప్రదేశములలో విద్యాగారముస్థాపించి నాగరికతకును వాఙ్మయ ప్రపంచమునకు నపారనష్టమును గలుగజేయుటయేగాక, నేటి యాంగ్లేయుల భారతదేశ పరిపాలనారీతిని తమ విద్యాప్రచారముచే దేశీయులను తమ మనోచాంచల్యమునకు దాసానుదాసులుగా జేసివైచిరి.

క్రీస్తునకు తరువాత నాలుగువందల యెబ్బదియారవ సంవత్సరమున యొకమోటు జర్మనుజాతి క్షీణదశలోనున్న రోమను సామ్రాజ్యమును జయించెను. రోముయొక్క సామ్రాజ్య

ము వేశ్వేరు యనాగరికజాతుల వశమాయెను. సామ్రాజ్య విధ్వంసమునకు పూర్వము రోమను సామ్రాజ్యములోని సగ ముపాలు కాన్స్టాంటునోపులు పట్టణమునుండి పాలించు నొక రోమను చక్రవర్తి యధీనములో నుండెను. నాడుముఖ్యపట్టా మగు రోము శత్రువుల వశమగుటచే నామమాత్రముచే యీ నూతన సామ్రాజ్యమే రోమనుసామ్రాజ్యమాయెను. కాని యింతకు పూర్వమే క్రైస్తవమతమునకు రోమునగరము మతా ధిపతి పీఠమయ్యెను. ఇందువలన సామ్రాజ్యము నశించినను యేకమతస్థులగు వారందరకు రోమునగరము దృష్టిపథమునందే ప్రకాశింపసాగెను. సామ్రాజ్యము రూపులేకపోయినను సా మ్రాజ్య శబ్దమునకు గౌరవముమాత్రము నశింపలేదు. నాటి ఐరోపాప్రజలు రోమనుసామ్రాజ్యము దైవదత్తమనియు యవినాశనియనియు గట్టినమ్మకము గలిగియుండిరి. ఈభావ లక్ష్య సాహాయముచే ఫ్రాంకుజాతులకు రాజైన చార్లమేను 800 వ సంవత్సరమున రోమునగరమున చక్రవర్తిగా పట్టాభి షేకమునొంది, నాడు రెండవసామ్రాజ్యమును పాలించుచున్న యొకనారీమణిని వివాహమాడి తనపదవిని స్థిరపరచుకొనియె ను. చార్లమేను సంతతివారు శక్తియున్నను లేకపోయినను యిటలీదేశమును పాలించుటకు పూనుకొనుటచే గతశతాబ్దము వరకు యిటలీకిగాని జర్మనీకిగాని ప్రత్యేకరాజ్యముగానుండుట తటస్థింపలేదు. క్రమముగా జాతీయసంస్థలు బయలుదేరి ప్రతి

రాజ్యము స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటింపసాగెను. అనేక కష్టసుఖములకోర్చి యవినాశని యనిమన్నింపబడిన రోమనుసామ్రాజ్యము 1806 వ సంవత్సరములో యంతమొందెను. నెపోలియను విజృంభణమున కాగలేక నాడుచక్రవర్తిపదవిలోనున్న యాస్ట్రియారాజు సామ్రాజ్య శబ్దమును పదవిసహితముగా కాలాగ్నికాహుతిచేయక తప్పినదికాదు.

రోమను సామ్రాజ్యపు ప్రథమ దివసములనుండియు నేల మార్గముగుండా ప్రాచ్యదేశములతో వర్తకము చేయుచుండుటగలదు. ప్లయినీ చరిత్రకారుడు రోమనుసామ్రాజ్యమునుండి ప్రతిసంవత్సరమును మిక్కుటముగు ధనము హిందూదేశమునకు బట్టలకొరకే పంపబడుచుండెనని విలపించియున్నాడు. పిమ్మట వెన్నీసు, జినోవా, మొదలగు పట్టణము లావర్తకమునే సాగించుచుండెడివి. కాని ఈవర్తకమార్గములన్నియు ముసల్మానుల వశమగుటచే ఐరోపావర్తకులు వేరుమార్గము లన్వేషింపవలసివచ్చెను. కావున ధైర్యవంతులగు కొందరు నావికులుసముద్రమార్గాన్వేషపరులై ప్రయత్నము చేయదొడంగిరి. ప్రథమమున నీయుద్యమమునందు పాల్గొన్నవి స్పెయిను పోర్చుగల్ దేశములు. పోర్చుగీసువారికి రాజసాహాయము లభించుటచే 1498 వ సంవత్సరమున వాస్కోడిగామా ఆఫ్రికాఖండమును చుట్టి హిందూదేశమునందలి కాలికట్ పట్టణమును జేరి సఫలీకృతుడయ్యెను. దీనితోవారికి మంచివర్తకము

లభించెను. ఈవిజయమునకు కొన్ని సంవత్సరములకు పూర్వమే. "కొలంబసు," యనునాతడు పశ్చిమముగ హిందూదేశమునకు మార్గము వెదకుటకు బయలుదేరి యమెరికా ఖండముఁజేరెను. కాని నూతనప్రపంచమును కనుగొనినని యాతడెరుంగడు. 1519 వ సంవత్సరమున మెలిగాను గోళమును చుట్టివచ్చెను. కాని మార్గములను కనిపెట్టుటలో పనిపూర్తికాలేదు. ధనలాభమును, రాజ్య తృష్ణయువర్తక వికాసమునకు తోడ్పడెను. వర్తకలాభముకొరకు పైచెప్పిన రెండుదేశములేగాక మిగిలిన ఫ్రాన్సు, హాలెండు, ఇంగ్లాండుదేశములు కార్యరంగమునకు దిగెను. వర్తకస్థలములతోపాటు ఆధినివేశరాజ్యములుకూడ స్థాపింపమొదలిడెను. దీనిలో నంతర్జాతీయ కలహము సంభవించెను. 1493 వ సంవత్సరములో యారవ యలెగ్జాండరను క్రైస్తవమతాధిపతి ప్రపంచమునంతను రెండుభాగములుగా విభజించి పోర్చుగీసువారికిని స్పెయినువారికి నిచ్చితినని ప్రకటించెను. కాని వేరొక మతకక్షకుజేరిన ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యములవారు పైయాజ్ఞను మన్నింపక యెవరి శక్తికొలదివారు నూతనప్రదేశముల నాక్రమించుకొనసాగిరి. రాజ్యసంపాదన విషయములో ఐరోపియనులు చేసినచర్యలు వాటిఫలితములు యధీనరాజ్యముల పరిపాలనా విషయములు మున్నగునవిగల సామ్రాజ్యచరిత్రను క్రమముగా పరీక్షింతము.

శ్రీ

రెండవ అధ్యాయము.

పెరూదేశము. స్పానిషుసామ్రాజ్యము.

కల్పవృక్షమగు హిందూదేశముయొక్క ధనమును సంపాదింపవలయుననునాశయే ఐరోపాఖండములోని నావికా యుద్యమమునకు కారణమై యమెరికాదేశమును కనుగొనుటకు మార్గముచూపెను. అమెరికాదేశమును జయించుటకు ప్రథమమున ప్రయత్నముచేసినది స్పెయినుదేశము. స్పెయినుదేశస్థులు జయించుటలో యవలంభించిన విధానము పెరూదేశ దండయాత్రను గమనించినచో విశదమగును. పెరూదేశము దక్షిణ అమెరికాలో పశ్చిమతీరమున సన్నముగాను నిడుపుగానున్న రాజ్యము. దానివెడల్పెచ్చట నరువది మైళ్ళకుమించదు. పశ్చిమతీరమున ప్రయాణముచేయు నౌకపైనుండి పెరూతీరమును చూచినచో నందనవనమును గాంచినట్లుండును. కొండలుపైని కొండలువరుసలు సూర్యకాంతిలో వెండికంటె ధవళముగా మెరయుచుండు మంచుశిఖరములు, ప్రకృతికి వింతసౌందర్యము నొడగూర్చుచుండును. తీరముననున్న యిసుక ప్రదేశములు వ్యావసాయముల కనుకూలములు గాకున్నను దేశస్థులు బుద్ధికౌశ

ల్యముచే నింతరీతిని నదీప్రవాహములను సెలయేళ్లను యానకట్టలచేతను, తదితర మార్గములవల్లను యరికట్టి ప్రకృతిని సానుకూలముచేసుకొనిరి. ఎత్తుకొండలపైనున్న పీఠభూముల మీద వారు గృహములను నిర్మించుకొందురు. గ్రామగ్రామమునకు సంబంధమున్నకై కొండలపైననే మంచిరాచబాటలను నిర్మించుకొనిరి. పెరూరాజులకు ముఖ్యపట్టణమయిన జుకో నగరవైభవము కోటనిర్మాణమునాటి పాశ్చాత్యులకు విభ్రమము గొలిపియుండెను. తమదేశముయొక్క నామమేదియో యాదేశస్థులెరుగరు. "పెరూ" యనునది స్పెయిను దేశస్థులుచేసిన నామకరణము. పెరూరాజులను వారిభాషలో "ఇంకా" లందురు. "ఇంకా"లప్రభుత్వము నిరంకుశత్వమయినను సరళమగు ప్రజాభిప్రాయమన్నన గలిగియుండెను. రాజ్యమంతయు నాలుగురాష్ట్రములుగా విభజింపబడెను. ప్రతిరాష్ట్రమునకును రాజప్రతినిధి గలడు. పలుచోటుల న్యాయవిమర్శకులుండిరి. పీతగాయిదా నయినను అయిదురోజులలో పరిష్కరించి తీరవలయును. న్యాయము సరిగాజరుగుచున్నదో లేదో చూచుటకు ప్రతిన్యాయాధీశుడును తనతీర్పుల నెలసరిపట్టిగను రాజువద్దకు పంపవలయును. ఇంతియేగాక రాజు సపరివారముగా దేశమంతటను పర్యటనముచేయుచు ప్రజల మొరలను వినుచుండెడివాడు.

ఇట్టి పెరూదేశమునుగురించి స్పెయినుదేశస్థులు విని

యుండిరి. ఆదేశమునకు సమర్థుడును బలవంతుడునునగు రాజు గలడనియు, అక్కడ బంగారము మిక్కుటముగా దొరకుననియు, వినుటచే వీరి కాశలు మిక్కుటమాయెను. పిజారోయను నాతడు స్పెయినురాజిచ్చిన యనుజ్ఞతో యాదేశమును జయించుటకు దండయాత్రను వెడలించెను. ఆకాలమున పెరూదేశమునకు రాజు 'అతహుల్లప' యనునాతడు. అతడతిసమర్థుడును శౌర్యవంతుడునగురాజు. స్పెయినువారు తనరాజ్యమును జేరుటగాంచి వారిని సన్మానించుటకొరకు రాయభారమునంపెను. వారిమాటలనమ్మి తానుస్వయముగా వారు విడిచియున్న ప్రదేశమునకు సపరివారముగానేగెను. సేననాతను శిబిరములకు దూరముగావిడిచి కొద్దిమందితో శిబిరములను ప్రవేశించెను. అతహుల్లప పాలకిని దిగినతోడనే యొకక్రీస్తు మతబోధకు డాతనిచెంతకువచ్చెను. ఆతని నాహ్వానింపక తనమతమునుగురించియు దాని తత్వమునుగురించి యుపన్యశింపదొడంగెను. కొంతసేపు మాటలాడి తనుమతగురువైన పోపు యుత్తరువుప్రకార మాపెరూరాజ్యమంతయు స్పెయినుదేశమునకు చెందుననియు అతహుల్లప తమకుసామంతుడనియు, గంభీరముగాపలికెను. ప్రకృతిసిద్ధముగా స్వేచ్ఛాప్రియుడయిన "అతహుల్లప" యీనూతనపురుషులు తనస్వతంత్రతను ప్రశ్నించుటచూచి రోషపూరితుడయి బొమలుముడివైచి "మీమతముసంగతి నాకు తెలియదు. నాదేశమునకు సంపూర్ణహక్కుగల చక్రవర్తిని.

మీ రెందుకు యిచ్చటకువచ్చితిరో జవాబు చెప్పవలశియున్న ద"నిచెప్పి తనచేతిలోనున్న బైబిలుగ్రంధమును క్రిందజారవే సెను. ఇది వంకగాపెట్టుకొని ఫిజారో యిదివరకే తయారుగానుంచిన దనసైనికులకు సంజ్ఞచేసెను. దానితోవారు అతహుల్లప పై దుమికిరి. పెరూచక్రివర్తి యాశ్చర్య మగ్నుడయ్యెను. తాను వారిని సన్మానించుటకువచ్చెను. కాని తనగృహమునకు వచ్చిన యతిథినిచెరబట్టెడు ఐరోపారాజ్యనీతిని యాతడుగుర్తెరిగియుండలేదు. తమరాజుయొక్క ప్రాణములను కాపాడుటకు పెరూసైనికులడ్డుబడి చిత్రవధగావింపబడిరి. కొందరు చరిత్రకారులు రెండువేలమంది హతులయిరనియు మరికొందరు పదివేలుమంది చంపబడిరనియు వ్రాసియున్నారు. ఎంతసంఖ్యాయయినను స్పెయినుదేశజుల యీదురంత మాచంద్రతారార్కముగ పాశ్చాత్యరాజనీతికి వన్నెబెట్టుచుండును.

అతహుల్లప ఖైదీగా పరిగణింపబడినను రాజమర్యాదల నందుచుండెను. ఫిజారో స్వయముగా నాతనికి క్రీస్తుమతమును బోధింపసాగెను. తాము క్రీస్తు సువార్తను ప్రచురించుటకు వచ్చినారమనియును, దానిని సన్మానింపనివారి కిట్టిగతి గలుగు ననియు యాతడు పలుమారులు చెప్పదొడంగెను. ఈనీతివాక్యముల బరికించు పిజారోహృదయమందు మతభక్తికంటె ధనాశాభావమెక్కుడుగా నున్నటుల అతహుల్లప గ్రహించి "నేనుండినగదిలో నాయెత్తున బంగారమును వెండిని సమర్పించెదను.

హా శ్వేచ్ఛనొసంగుమని చెప్పెను. ఫిజారో సమ్మతించెను. రెండు నెలలోగా పేరువిడిచియున్న కాహామార్కా నగరమునకు ధనరాశులు జేరసాగెను. రాజధనాగారములోని సొత్తులతో బాటు పెరూదేశస్థులు రాజుపైభక్తిచే తమధనమునుగూడ నర్పింపసాగిరి. అతహుల్లప చెప్పినరీతిగా యొకగదిలో బంగారమును రెండవదానిలో వెండియు సమకూర్పబడియెను. ఇట్టి ధనరాశులుజూడ దేశైశ్వర్యమునుగూర్చి స్పేనిషువారి కాశ్చర్యము గలుగజేసెను. ఈసమయమునకు "ఆలిమాగ్రో"యను వేరొక సేనానాయకుడువచ్చి ఫిజారోను గలుసుకొనెను. ఇదివరకే పెరూవాసులు తమ్ముముట్టడి వైచెదరని జంకుచున్న ఫిజారో యీనూతన సహాయము నాధారముజేసుకొని ధనసర్వస్వము నుద్యోగ అనుక్రమణముగా స్వసైనికులలో బంచసాగెను. బంగారుబరువు 1326, 539 పౌనులనియు దానిఖరీదు సుమారు 35000000 కాసులనియు వెండిఖరీదు 51610 మార్కులనియు నాటిస్పేనిషు చరిత్రకారులు నిశ్చితముగా వ్రాసియుండిరి. ఈధనమును సైనికులు తమలో తాము పంచుకొనిరి. గాని మతబోధనకు వచ్చితిమని డంభములుపల్కిన వీరుక్రైస్తవ దేవాలయములకు పదవవంతైనను సమర్పించలేదు. ఏమిమతావేశము!

ధనవిభజనాంతరమైనను వారియాశలు పూర్తిగాలేదు. ఇంకనెంత ధనమున్నదో యనునూహ ప్రబలసాగెను. పెక్కు

మంది ఖైదీని యురితీయుమని పిజారో చెప్పసాగిరి. కొందరు న్యాయ మనస్కు లట్లుచేయుట నీతిబాహ్యమును క్రూరము నని చెప్పసాగిరి. 29-8-1533 తేదీని అతహుల్లపను గొలుసులతో బంధించి యురిస్థంబముకడకు గొనిపోయిరి. ఆఖరున మాయచేసి యాతని క్రీస్తుమతస్థునిగా నొప్పించిరి. మరునిముషములో ముప్పదిసంవత్సరముల ప్రాయముగల సూర్యవంశీకుడగు యీ పెరూరాజాధిరాజు స్పేనిషువారల యిూర్ష్యాగ్నిలో మ్రగ్గి పూర్వులజూడనేగెను. పిమ్మట పెరూసైనికులు ముందునకుసాగి తమ్మెదిరించిన రాజులేని సైన్యముల నోడించి పట్టణముల కొల్లగొని యగ్నికాహుతిచేసి చివరకు ముఖ్యపట్టణమగు కుజ్కోనగరమును చేపట్టిరి. ధనావిభజనములో ఆలేమాగ్రో పక్షమునకును పిజారోపక్షము నంతఃకలహములు సంభవింపగా గేస్కాయను నాతఁడు వీరలను శాంతింపజేసి దేశమునకు శాంతినొసగెను. కాని పెరూదేశస్థుల జన్మస్వాతంత్ర్యమును ధనమును పరులవశమయ్యెను. వారిపాలనా కష్టము లేతీరుననుండెనో పైవిధానమే సూచించును. కాని కొంతకాలమునకు స్పెయిను పటుత్వము శక్తియు సడలసాగెను. దానితో పెరూస్వాతంత్ర్యమును బ్రకటించుకొని నేడు ప్రజాస్వాతంత్ర్యరాజ్యమై విలసిల్లుచున్నయది. కాని యీరాజ్యములో నేడు పాశ్చాత్యుల జనమునుగాని ధనమునుగాని ప్రజలు జేర్చుటకిచ్చగింపరు.

పెరూతోబాటు దక్షిణామెరికా ఖండములో ఐరోపియనుల హస్తగతమయినది బ్రెజీలుదేశము. ఇది పోర్చుగలు వశమయ్యెను. సారవంతమయిన యీప్రదేశము పోర్చుగలునకు ముఖ్యమయిన యాస్థిగానుండెను. కొంతకాలమయిన వెనుక పోర్చుగలు రాజవంశములో నొకశాఖవారు స్వాయముగా నక్కడనే పరిపాలనను చేయుదొడగిరి. మొట్టమొదట 1822 సంవత్సరములో బ్రెజీలు స్వాతంత్ర్యమును బ్రకటించుకొని యెనుగాని జయమొందలేదు. 1888 లో దేశములో బానిసవృత్తి మాన్పబడియెను. 1889 సంవత్సరములో రక్తపాతములేనివిప్లవము మూలకముగా పోర్చుగలు రాజవంశమును బహిష్కరించి బ్రెజీలు ప్రజాస్వాతంత్ర్యరాష్ట్ర మయ్యెను. మధ్యఅమెరికాలోని మెక్సికోరాష్ట్రముకూడ ప్రథమమున పెరూదేశమురీతినే యాకాలములోనే జయింపబడెను. అదికూడ స్పేయిను హస్తముల విదలించుకొని నేడుపేరుపొందిన ప్రజారాష్ట్రముగా విరాజిల్లుచున్నది. తెల్లదొరలు యధీనములో నున్నంతకాలము ధనస్వాతంత్ర్యములులేక బాధలుపడిన యాప్రదేశములు నేడు ప్రజాస్వామ్యములై ధనవంతములును కీర్తివంతములునయి విరాజిల్లుచున్నవి.

శ్రీ

సామ్రాజ్యతత్వము

మూడవ అధ్యాయము.

హిందూదేశము ౧.

హిందూదేశ మహాచరిత్రములోని యాంగ్లమహాయుగమును వ్రాయుట రెండుపెద్దసంపుటములపనియగును. కావున పరిపాలనా విషయములో పాలకులదృష్టిని విమర్శించుటతోనే మనము సంతుష్టులము కావలసియున్నది. వెనుకటి యధ్యాయములో వ్రాసినటుల 1498 సంవత్సరములో పోర్చుగీసు నావికుడగు వాస్కోడిగామా కాలికట్టు పట్టణమును జేరెను. ఎవరును పోటీచేయువారు లేకుండుటచే హిందూదేశ వర్తకము వారికి పూర్తిగా లభించెను. వారి గవర్నరగు "అల్బూకర్కు" వంటి సుప్రసిద్ధపురుషుని సామ్రాజ్యస్థాపనాప్రయత్నములు యీక్రింది కారణముల వలన వ్యర్థములయ్యెను. పోర్చుగీసువారు బ్రెజీలువిషయమై నెక్కుడు శ్రద్ధపుచ్చుకొనసాగిరి. హిందూదేశములో సరిగా వర్తకము చేయుటకంటె అరేబియనుల ఓడల దోచుకొనుట వారికి లాభకారిగా గాన్పించెను. దానికితోడుగా వారు దేశీయులను తమ మతప్రచార విషయ

ములో బాధపెట్టసాగిరి. ఇందువలన వారి వర్తకము చాల
కాలము నిలువలేదు. కాని నేటికిని వారికి ఈ దేశములో గోవా,
డైయ్యూ, డామన్ పట్టణములు గలవు.

నూరు సంవత్సరములు గడచునాటికి డచ్చి, యింగ్లీషు,
ఫ్రెంచివారలు వర్తకమునకయి తయారైరి. దీనితో వీరలకు
పోరాటములు సంభవించెను. 1600 సంవత్సరాంతమున తూ
ర్పుయిండియా వర్తకసంఘము లండనులో స్థాపింపబడెను.
పిమ్మటవారు హిందూదేశమునకు వచ్చి వర్తకమునకై కొన్ని
ప్రదేశములను సంపాదించిరి. మద్రాసు పట్టణమును చంద్ర
గిరిరాజునొద్ద కొనిరి. బొంబాయి యాంగ్లేయరాజునకు పోర్చు
గీసువారిచే వరకట్నముగా నీయబడెను. వీటితోపాటు కలకత్తా,
సూరత్, మచిలీపట్టణము మొదలగుచోట్ల వీరు వర్తకస్థాన
ములను స్థాపించిరి. పిమ్మట వచ్చిన ఫరాసువారు మాహీ,
సూరత్, పుదుచ్చేరి, చంద్రనగరు పట్టణములలో వర్తకస్థాన
ముల నేర్పరుచుకొనిరి.

వర్తకమూలమున జేయు ధనసంపాదనయందు దక్క
రాజ్యసంపాదనాభిలాష ప్రథమమున వీరెవ్వరికిని లేదు. కాని
దేశములోని సమకాలిక పరిస్థితులు వారికీవిషయములో తావొ
సంగెను. బలవంతుడగు మొఘల్ చక్రవర్తి లేకుండుటయు,
చిన్నచిన్న స్వతంత్రరాజు లైకమత్యములేక పోరాడుకొనుట
యుగూడ వారికి కాలిడుటకు స్థానమొసంగెను. వారట్టిపరిస్థితు

లలో నప్పుడప్పుడు నీతిబాహ్యమైన కార్యముల జేసి యకీర్తిప్రసిద్ధిని గాంచిరి. న్యాయ విమర్శకులును, విద్యావంతులునగు యాంగ్లేయులు ప్రథమమున వచ్చినచో కొన్ని యవినీతికార్యములు జరిగియుండక పోవునేమోగాని యప్పుడు పాలకులగుట తటస్థించిన కంపెనీ గుమస్తాల సాంఘికవ్యవహారములును, పాలనాచర్యలును బాగుగ నుండలేదు. సెంటు జార్జికోటకు లండను నుండి పంపబడిన జనవరి 1911 తాలూకు 14 వ వుత్తరవులో భోజనములవద్ద యల్లరులు హెచ్చుగాజరుగుచున్నవనియు గుమస్తాలునగువారా లనవసరకార్యముల జేయుచున్నారనియు, యట్లుజేయుట పాడిగాదనియు మొదలింపు గలదు. మర్యాదకొరకు ప్రేల్చెడు ఫిరంగులలో మందుఖర్చు హెచ్చుగానున్నదని వారేవ్రాసిరి. 26—4—1721 తేదీని సెంటు జార్జికోటకు పంపిన 17 వ నెంబరు వుత్తరువులో జూదమాడుట హెచ్చుగా నున్నదనియు, గొప్పస్త్రీలుగూడ పాలుగొనుట విచారకరమనియు, యట్లుచేయుట చాల తప్పనియు మొదలింపు గలదు. న్యాయముగా ప్రవర్తింపుడనియును మనకు ధనముగాని రాజ్యమువలదనియు, శాంతిగానుండుడనియు, బంపిన డయిరక్టర్ల యుత్తరువులిట్టియుద్యోగియుల హస్తములలో నెట్టి విపరీతపరిణామముల గాంచెనో భావిచరిత్రియే లోకమునకు వెల్లడించినది.

ఐరోపాఖండమున యుద్ధము జరిగినపుడెల్ల యీ దేశము

లోకూడ ఆంగ్లపరాసు దేశస్థులు పోరాడజొచ్చిరి. 1740-48 వరకు యిక్కడకూడ పోరాటముజరిగినను సంధికాలములో యెవరిప్రదేశములవారు వశపర్చుకొనిరి. పరాసు ప్రతినిధి యగు డూప్లే రాజనీతికి పెట్టినదిపేరు. వర్తకమున సంపాదించుకొలది లాభముకంటె రాజ్యసంపాదనమే శ్రేష్టమని యాతడు తలంచెను. కాని స్వదేశములోని కంపెనీయధికారు లాతని చర్యల సమర్థించెడువారు కారు. అందుచేత యాతనితలంపులు వ్యర్థమయ్యెను. ఆంగ్లేయులపరిస్థితు లిట్లుగానుండుటచే వారికి జన, ధన సహాయములు స్వదేశమునుండి లభించెను.

ఈకాలములో నార్కాటు నన్వరుద్దీను బరిపాలించుచుండెను. అంబూరు యుద్ధానంతర మాతడు మరణించెను. ఆసింహాసనమునకు చందాసాహేబు ప్రయత్నింపసాగెను. పరాసు లాతనికి దోడ్పడి యన్వరుద్దీను కుమారుడు మహమ్మదాలీని తిరుచునాపల్లిలో ముట్టడింపజేసిరి. మహమ్మదాలీకి యాంగ్లేయులుదోడ్పడిరి. క్లైవను యొకసేనాని నార్కాటును వశపర్చుకొనగా చందాసాహేబు కుమారుడు దానిని ముట్టడించెను. ముట్టడింపబడిన 500 సైనికులలో 300 భారతీయులు. వారు గంజితాగి అన్న మితరులకిచ్చి కోటను రక్షించుకొనిరి. పిమ్మట చందాసాహేబు పరాజితుడయ్యెను. మహమ్మదాలీ కర్నాటకప్రాంతములకు నవాబయ్యెను. ఆకాలమున మదరాసు ప్రభుత్వ కార్యాలయములో "పాలుబెన్ఫీల్డు" యను

గుమాస్తాగలడు. ఆతడు నవాబునకు దుర్వ్యయములు మప్పి యప్పులపాల్జేసెను. పెట్టుబడి తానేపెట్టి యన్యాయముగను, న్యాయముగను గూడ యప్పుల నపరిమితముగా పెంచి చాల ధనమును సంపాదించెను. పర్యవసానమేమయినదో 1801 సంవత్సరమున వెల్లస్లీ యప్పులక్రింద యీరాజ్యమును వశపర్చుకొనెనని వ్రాసినచో విశదమగును. ఈకాలములోనే నిజాము రాజ్యము కొరకు నాజరుజంగ్, ముజఫరుజంగ్ యనువారలు పోరాడుచుండిరి. ఫరాసులు సహాయముతో ముజఫరుజయించెను. 8 సంవత్సరములకాలము రాజ్యము నడపి బుస్సీయను సేనాని ఫరాసులకు బహుమానముగా నుత్తరసర్కారులను సంపాదించెను.

ఈసమయమున బంగాళమును పరిపాలించుచున్న నవాబు యువకుడగు సురాజ్దౌలాయను నాతడు. ఆయన విదేశీయులను దనరాజ్యమునుండి బహిష్కరింప నెంచి, దన యాజ్ఞలకు వ్యతిరిక్తముగా కోటను మరమ్మతు చేయుచున్న యాంగ్లేయులపై ప్రథమమున దాడివెడలించెను. కలకత్తా కోట సులభముగా యాతని వశమయ్యెను. ఇది జరగిన పిమ్మట క్లైవు బంగాళమున కేగి, నవాబును జయించు నుపయోగముతో యాతని ముఖ్యసేనానియగు మీర్జాఫరుతో కుట్రచేసెను. దీని సంగతి నెరంగిన యుమచందను వర్తకునకు 30 వేలకు పోర్జరీనోటు వ్రాసియిచ్చెను. యీసహాయ్యముతో 1757 సం॥లో ప్లాసీ

యుద్ధము నవలీలగా జయించి మిర్జాఫరును నామమాత్రముగా నవాబును జేసెను. ఈ జేసిన సహాయమునకై క్లైవున కొక జల్లా బహుమతియు, 30 వేల పౌను లాదాయమును, నితర యుద్యోగియులకు బహుమానములును (లంచములు గాక మరేమి?) లభించెను. దీనితో మిర్జాఫరు ఖజానాయును, దానితోబాటు దేశమును పరిపాలనయును దుస్థితిలోనికివచ్చెను. పైగ చరిత్రకారుడగు మాల్కాము యొక్క-క్లైవునకే గాక యాకాలమున కంపెనీయుద్యోగియులందరకు గూడ ధనాశ యుండితీరెనని వ్రాసియున్నాడు.

ఇదంతయు జరిగినపిమ్మట క్లైవు స్వదేశమునకు వెళ్ళెను. కంపెనీయుద్యోగియుల చేయు అకార్యములకు పరిమితిలేకుండెను. లంచములును, నౌఖరుల స్వాతంత్ర్యకములును హెచ్చుమీరెను. పరిపాలన సరిగా లేదను మిష పెట్టి మిర్జాఫరు పదచ్యుతుడు గావింపబడియెను. తరువాత మీర్ ఖాసిము యను మిర్జాఫరునియల్లుడు నవాబు చేయబడెను. ఈ యుపకారమునకాతడు కంపెనీవారికి మూడు జిల్లాలను నౌఖరులకు కొందరు చరిత్రకారులు వ్రాసినటుల 200000 పౌనులు బహుమానములక్రిందను దయచేసెను. కాని మీరుఖాసిము తనమామగారి వంటి యశక్తుడుగాడు. ఏనాడు దానుతనరాజ్యములో కంపెనీవారుగాక, నౌఖరులుగూడ పన్నులనీయకుండ స్వాంతవర్తకము జేసుకొనుట సరికించెనో, నాడే యాతడధికారులనుమందలిం

చెను. అందువలన లాభముగానక యాయన్యాయవర్తకమును నిర్బంధించెను. దానిపైని కంపెనీయధికారులు యుద్ధమును ప్రకటించిరి. బక్సరులోజరిగిన సంగ్రామములో మీరుఖాసి మున కయోధ్యానవాబును, షాలము చక్రవర్తియు సహాయ పడినను జయము కంపెనీకే లభించుటజేసి వారుతిరుగ మునలి మీర్జాఫరును నవాబునుగాజేసి యథేచ్ఛను వ్యవహారములు నలుపసాగిరి. క్లైవు తిరుగ బంగాళమునకువచ్చి నౌఖరుల దు ర్నయముల మాన్పుటకును, పరిపాలన నడుపుటకును ద్వంద్వ ప్రభుత్వవిధానమును సృష్టించెనుగాని దేశముయొక్కయు పాలనయొక్కయు వ్యవహార మిసుమంతయు చక్కబడలేదు.

రాబర్టుక్లైవునకు దరువాత వారనుహేస్టింగ్సు గవర్న రయ్యెను. ఈతనికాలములో రెగ్యులేటను చట్ట మమలులోనికి వచ్చుటనుబట్టి బ్రిటీషుస్థానముల కన్నిటికిని యీతడే గవర్నరు జనరలాయ్యెను. ఇతడు మిగిలిన ప్రదేశములన్నిటికి ముఖ్యపరిపా లకుడాయెను. హేస్టింగ్సుపరిపాలనాకాలమునందే మహారా ష్ట్రులతో ప్రథమయుద్ధము సంభవించెను. మద్రాసురాజధాని యీ సమయముననే మైసూరునవాబగు హైదరాలీదండయా త్రలకు గురియయ్యెను. అతికష్టముపైన మద్రాసుకోట సంర క్షింపబడి సంధిగావింపబడియెను. కర్నాటనవాబగు మహ మ్మదాలీ, పాలు బెన్ఫీల్డు మొదలగువారి దుర్నీతులకు గురియై దివాలాస్థితియందుండెను. ఈతడే యన్యాయముగ నయో

ధ్య నవాబునకు సహాయపడి స్వేచ్ఛాపరులగు రోహిలాలను రోహిలుఖండను వారిరాజ్యప్రదేశమును నాశనము గావించె ను. పోర్జరీకేసునిమీద నందకుమారుడురితీయబడియెను. ఇవి టులుండ. చైతుసింగు విషయమునందును అయోధ్యబేగముల విషయమందును హేస్టింగ్సుచర్య మిగులనన్యాయమైనది.

చైతుసింగు కాశీపట్టణమునకు రాజు. అతడు 22½ లక్షలురూప్యములు కంపెనీకి కప్పముగట్టుచుండును 5-7-1775 సంవత్సరములో జరిగిన సంధిప్రకార మింతకన్న నెక్కుడు కప్ప మీయనక్కర లేదని కంపెనీవారు వ్రతును వ్రాసియిచ్చిరి. కొంతకాలము గడచినబిమ్మట యుద్ధకాలమను వంక పైని హేస్టింగ్సు 500000 రూప్యము లెక్కుడుగోరెను. రాజు గడువుగోరినను హేస్టింగ్సు బలవంతముగా వసూలు చేసెను. మరుచటి సంవత్సరముగూడ నిట్లుకోరగా రాజు 2 లక్షలు లంచమిచ్చినను 500000 రూప్యము లెక్కుడునీయక తప్పినదిగాదు. పిమ్మట శాశ్వతముగా పన్ను లెచ్చుచేయుట కొరకు హేస్టింగ్సు స్వయముగా కాశీపట్టణమునకు వెళ్ళెను. రాజు తన యసమర్థతను వెల్లడించి పన్ను నెక్కుడుగా నీయ ననెను. దానిపై రాజు బాధింపబడెను. అప్పుడు ప్రజలు తిరు గబడి దమ యసమ్మతిని వెలిబుచ్చినను పరిగణింపక వేరొక నిని 4000000 రూప్యములు అనగా 17½ లక్షల రూప్యము లెక్కుడు నిచ్చునట్లుగాజేసి రాజ్యమునొసంగెను. ఇక అయో

ధ్య బీగముల (అనగా రాణులు)నూ చేసిన యన్యాయమును బరి కించెదము. అయోధ్యనవాబు తల్లి యొద్దను, పితామహి యొద్దను చాలధనముండెను. దాని నపహరించుటకు హేస్టింగ్సు తనసైని కులను సహాయముగాబంపి నవాబుద్వారా ధనమును వశపర్చు కొనెను. ఆహా స్త్రీలైనను జంకలేదు! హేస్టింగ్సు పరిపాలనా చర్యలను కొందరు యాంగ్ల చరిత్రకారులు మన్నించుచు ప్రియ త్నింతురు. దేశము పరిస్థితులట్టివట! కంపెనికి ధనములేకుం వట! అందుకొరకాతడిటుల చేసినను వసూలయిన ధనమును కంపెనీకే జమకట్టెనట! అందుచేత నిర్దోషియట. కాని మరికొం దరాధునికాంగ్ల చరిత్రకారు లీచర్యలను మన్నించుటకు యత్నిం పరు. హేస్టింగ్సు మరల యాంగ దేశమునకు జేరినపిమ్మట యాతనిపై దావా చేయబడెను. ఏడు సంవత్సరములు విచారణ జరగెను. బర్కు మొదలగువారు యాతనికుతంత్రముల వెల్ల డిజేసిరి. అయినను పర్యవసానము సాంప్రదాయానుసారముగా హేస్టింగ్సునకే జయమొదగూర్చెను. దావాలోని యన్నికార ణములపైనను యాతడు నిర్దోషియని తీర్మానింపబడెను. ఆఖ రకు చైతుశింగు విషయములోను, బీగముల విషయములోను ప్రభువులు దమసమ్మతుల నిచ్చుచు ౨౩గురు నిర్దోషియనియు, ౬ గురు దోషియనియు చెప్పిరి. ఆహా నేడుగూడ ప్రభువుల సభ డయ్యెరుని నిర్దోషి గావించెననుటలో పూర్వపు సాంప్రదా యమును మించినవింత నేమియు జేయలేదు.

హేస్టింగ్సునకు బిమ్మట కారనువాలీసు గవర్నరుజనరలయ్యెను. ఈతఁడీబంగాళములో శాశ్వతముగా పన్నులను స్థిరపర్చెను. అందువలన నేటికిని యక్కడప్రజలు కొంతలాభము నందుచున్నారు. ఈతనితో 18వ శతాబ్దము ముగిసినది. ముందు జరుగ తరువాత వారివిషయములను బరికింతము.

శ్రీ

నాలుగవ అధ్యాయము.

అమెరికా యధినివేశములు

అన్నిప్రదేశములలోవలెనే స్పెయినుదేశమే మొట్టమొదట యమెరికాలో ప్రవేశమొనర్చినదని వక్కాణించి యుంటిని. కానికొంతకాలమగుసరికి పడమటి యిండియాదీవులు స్పెయినునకును, వర్జీనియాప్రదేశము లాంగ్లదేశమునకును, కెనడా ప్రదేశములు పరాసుదేశమునకును లభించెను. పాశ్చాత్త్యులుత్తరయమెరికాదేశమును జేరుసరి కచ్చటనివసించుచున్నది యొక మోటజాతియగు యాదిమనివాసులు. వారికు తెల్లవారలు "ఎర్రయిండియను"లని నామకరణమొనర్చిరి. వీరలు శౌర్యవంతులయినను, వీరందరియొద్దను నూతనాయుధాపరికరములుగాని, జట్టులలో సంఘీభావముగాని లేకుండెను. కావున తెల్లవారలు వారిని బెదరించి రాజ్యమును సంపాదింపసాగిరి. కత్తులు, అద్దములు, బొమ్మలు మొదలగునవి వారికిజూపి వారియొద్దనుండి బంగారమును, తోళ్ళను, యితరములగు అమూల్య వస్తువులను సులభముగా పరిగ్రహింప

సాగిరి. వారలను నెమ్మదిగా నొప్పించి పెద్దరాజ్యవిస్తీర్ణముల గూడ సంపాదించిరి. వాటిని సాగుబడిచేసి ధనములను స్వీకరింప దొడగిరి.

వర్తక లాభమువల్లను, సమకాలిక మతదౌర్జన్యము వలనను, పలువు రయిరోపాఖండమును వదలి విస్తీర్ణమగు నూతన ప్రపంచకమనదగు యమెరికాను జేరసాగిరి. ఇట్టి జట్టులలో ప్రథమమున యింగ్లాండునుండి యమెరికాకు జేరినదానిని "ఫిలిగ్రిమ్సు పాథర్సు" యనియందురు. వారు స్వదేశములలోని మతదౌర్జన్యమునకుదాళజాలక యమెరికాకు ప్రయాణమయిరి. అక్కడకుజేరి యొక్కొకజట్టు యొక్కొకప్రదేశము నాక్రమించుకొనుచు, తత్పరిపాలనకు ప్రజాస్వాతంత్ర్య నిబంధనలను తయారుచేసుకొనసాగిరి. ఇట్లుత్తర యమెరికాను జేరిన యీపాశ్చాత్యజాతులలో ఫ్రాంసువారికిని, యాంగ్లులకును రాజ్యతృష్ణ సమరములకు డీకొల్పినది. చాలయుద్ధములు జరిగెను. ఆఖరకు కెనడా మొదలగు ప్రదేశములన్నియు యాంగ్లేయుల వశమయ్యెను.

ఆదిమనివాసులనుగూర్చి ప్రస్తుతము విపులముగా వ్రాయవలసినదేదియుగానరాదు. మతాంతరుల జేయుటచేతను, యితర దండనావిధానముల ప్రయోగించుటచేతను, నేడాదిమ నివాసులు చాలవరకు మటుమాయమయిరి. మిగిలిన యెర్ర యిండియనులసంతతి నేడు నూతననాగరికతా పరిస్ఫుట

భావములతో కొద్దిగా గానవచ్చును. ఉత్తరయమెరికాలో యుష్ణప్రదేశములును, శీతలప్రదేశములునుగూడగలవు. అందు దక్షిణయా ప్రాంతరాష్ట్రము లుష్ణప్రదేశములోనివి. ఇచ్చట చెఱుకు విశేషముగా పండించుటకు వీళ్ళుగలవు. అయినను తెల్లదొరలెండలో కాయకష్టపడి పనిచేయలేకుండిరి. కావున వారికి జనసహాయము గావలసివచ్చెను. అందుకొరకు వారాఫ్రికాఖండమునుండి నీగ్రోలను తండతండములుగా తేసాగిరి. ఈబానిసవర్తకము ప్రపంచచరిత్రలో బహునీచమయినది. బానిసవర్తకులు నావలను అఫ్రికా పడమటితీరమునకు దెచ్చియుంచి కొందరు సమీపగ్రామములకువెళ్ళి కొరడాలతో గొట్టియు, తదితరమార్గముల హింసించియు బలవంతముగా యాప్రజలను వేచియున్న యోడలపైనెక్కించి, యమెరికాలోని సంతలలో పశువులరీతిని యీనీగ్రో బానిసలను విక్రయించెడువారు. ఈ బానిసలను కొనుయజమానికి వానిపైని పరిపూర్ణహక్కు గలదు. వానిచేత కావలసినపనులు చేయించుకొనవచ్చును. ఆఖరునకు వానిప్రాణములనైన దీయవచ్చును. ఎద్దులవలె వారిచేత పనిచేయించుటయేగాక, వారికి మానవులకు సహజముగ గావలసిన భోజన, పోషణ, విశ్రాంతి సౌఖ్యములనీయక బాధపెట్టెడువారు. విద్యలేదు. మానము తోటియజమానుల యధీనము. వారి హైన్యతను గుర్తింప నెవరికిశక్యము? ప్రపంచకమంతతో యితరరాష్ట్రములలో గూడ కొంతబానిసత్వ వ్యవహారము

డెనని చరిత్రలు జాటుచున్నగాని యెచ్చటనుగూడ నిట్టిహీన స్థితియు, దుర్మార్గమును గానరాలేదు. 1860 వ సంవత్సరము నాటికిగూడ యమెరికాలో 3,953,760 బానిసలుండిరి. అప్పుడు కొందరు న్యాయమనస్కులీబాధితులపక్షమున బోరాడి వారికి స్వేచ్ఛనొసంగజేసిరి.

అమెరికాలోని యధినివేశరాజ్యములు న్యాయముప్రకారము స్వతంత్రములయ్యెను, ఆంగ్లదేశమునుండి బంపబడిన గవర్నరుల పరిపాలనకు లోబడియుండెను. కాని యచ్చటి బానిసరాజ్యపరిపాలకులగు దొరలకున్న స్వాతంత్ర్యేచ్ఛచే గవర్నరుల యధికారము పూర్ణముగా చలాయించుటలేదు. ఇంగ్లండులాభముకొరకు దాము పరిపాలింపబడెదమురీతి వారికీసుమంతయు గిట్టకుండెను. ఆకాలమున యింగ్లాండురాజయిన మూడవజార్జియు, ప్రధానమంత్రులును సామ్రాజ్యవేశపరులయిన యధికారప్రియులు. అందువలన యిరుదేశములవారికిని మనస్పర్థలు పెరుగజొచ్చెను. గ్రెనివిలుమంత్రి స్టాంపుశాసనముగావించి యద్దానివలన యమెరికాలోని వ్యవహారములన్నియు స్టాంపులపైని లిఖింపబడనిచో న్యాయసమ్మతములుగావని నిర్థారించెను.

ఇదివరకే క్రోధపూరితులయియున్న యమెరికనులకీ యన్యాయపూరితమైన శాసనము సహింపచుటయ్యెను. పలువురు ద్వేషభావములు ప్రకటింపసాగిరి. కొన్ని రాజకీయ సంఘముల ప్రోత్సాహముచే యార్థిక బహిష్కారాస్త్రము ప్రయోగింప

బడియెను. అమెరికాలోనే యున్నిబట్టలు చాలినన్ని తయారు చేసుకొనుటకు మాంసాహారమును విసర్జించి గొర్రెలను సంహరించుటమానిరి. ఇంతవరకును గౌరవముగా పరిగణింపబడిన యాంగ్లదేశములో దయారుచేయబడిన వస్తువులు విసర్జింపబడియెను. న్యాయవాదు లాంగ్లేయులపక్షమున వాదించుట మానుకొనిరి. ధనాగారము ఇంగ్లాండునకు సొమ్ముబంపుట మానివేసెను. ఏతదుద్యమము మహాయుత్సాహముతోడను విజయవంతముగను కొనసాగింపబడుటగాంచి యింగ్లాండులో కలవరము గలిగెను. పలువురు సౌహార్ధహృదయులు అధినివేశ రాజ్యముల పక్షముబూని పనిచేయదొడంగిరి. గ్రెనివిలు పదచ్యుతుడయ్యెను. నూతనమంత్రి స్టాంపు చట్టమును రద్దుపరచెను. గాని యింతలో శాంతిచేకూరలేదు. మరుచటి సంవత్సర మమెరికాకు దిగుమతికాబడు కొన్నివస్తుసముదాయములపై సుంకము విధింపబడెను. మరల బహిష్కారోద్యమము ప్రజ్వలించెను. బోస్టనురేవులోని దేయాకు టోడలు ముంచబడియెను. పట్టణములో జరగిన గలభాలో సైనికులు బ్రజలపైని తుపాకుల బ్రయోగించిరి. ఉద్రేకముమిన్నుముట్టెను. పలువురు స్త్రీలు విందులయొద్దను, యితరసమయములయందును జాతీయ గీతముల బాడి దేశములో జాతీయతను, స్వాతంత్ర్యేచ్ఛను పూర్ణత జెందించిరి.

4-7-1776 సంవత్సరమున ఫిలడల్ఫియాపట్టణమున

యధినివేశముల ప్రతినిధులు సభగాగూడిరి. నాడే వారు ప్రాపంచిక చరిత్రలో ఘనతగాంచిన స్వాతంత్ర్య ప్రకటనను గావించిరి. ఈవిప్లవరాష్ట్రములే నేటియమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములు. ఇంగ్లాండున కపారమయిన ధనము గలదు. సైనికులుగలరు. వారికి సరియగు శిక్షణమును యుద్ధకౌశలమును గలదు. సరిహద్దులలోని కెనడాపరగణాలు విప్లవకారులను జేరలేదు. విప్లవరాష్ట్రములలోగూడ పెక్కురాంగ్ల భక్తపరాయణులు గలరు. వారుయాంగ్లసైనికులకు జేయవలసిన సహాయములో వెనుకంజవైచలేదు ఇట్టిపరిస్థితులలో సంయుక్తరాష్ట్రములకు విజయమెట్లు చేకూరెనోవింతగా గన్పట్టవచ్చును. కాని వింతజెందుటనవసరము. సంయుక్తరాష్ట్రప్రజలు శిక్షితులయిన సైనికులుగాకపోయినను స్వాతంత్ర్యేచ్ఛవారి మనంబులనావరించెను. ఆదివ్యజ్యోతి వారిమనంబులలో నుత్సాహము మిన్నుముట్టింపజేసెను. వారికి సమయమునకు తేజస్వంతుడగు నాయకుడు లభించెను. బాధితుల రక్షణార్థము తేజస్వంతుడగు నాయకుడు సహాయపడుట ప్రపంచకములోని యుత్కృష్ట ధర్మము. వాషింగుటను సేనానికి ధైర్యస్థైర్యములు మెండు. ఓడింపబడినను నెగ్గినను సమానోత్సాహమును నిలుపుకొనుచుండెడివాడు. ఆంగ్లసైన్యము లాతనికి సకాలములో లొంగిపోయెను. ఆఖరున కింగ్లాండు దిగ్భ్రమజెంది సంయుక్తరాష్ట్రముల సహజస్వాతంత్ర్యము నంగీకరింపక తీరినదిగాదు. సంయుక్తరాష్ట్రములు నేడుమహాప్రతిభతో విరాజిల్లుచున్నవి. కాని యాచరిత్రను వ్రాయుట ప్రస్తుతోద్దేశములో నిమిడ్చగలిగిన చిన్నవిషయముగాదు.

శ్రీ

సామ్రాజ్య తత్వము

ఐదవ అధ్యాయము.

హిందూ దేశము. ౧.

కారనవాలీసుప్రభువు హిందూదేశమునకు చేసిన యుపకారము బంగాళములోని శాశ్వతపన్నుపద్ధతి. ఆయన బిమ్మట వరుసగా గవర్నరుజనరలులుగావచ్చిన వెల్లస్లీ, మింటో, హేస్టింగ్సుగార్లకు రాజ్యసంపాదనాతృష్ణగాక వేరొండు లేకుండెను. వెల్లస్లీ టిప్పుసుల్తానునుజయించి మైసూరును స్వాధీనపఱచుకొనెను. పిమ్మట యాతడే "సహాయసైనికపద్ధతి" యను నూతనమార్గమును వ్యాపకములోనికి దెచ్చెను. యుద్ధమార్గమున నైజామును, పీష్వాను అయోధ్యనవాబును లొంగదీయు మార్గమును గానక యీరాజ్యనీతి నవలంబించెను. యీపద్ధతిప్రకారము కంపెనీవారు భారతదేశములో ప్రధానరాజ్యపాలకులు. వీరికిట్టిహక్కులు యెట్లువచ్చెనో, యెవరిచ్చిరో యెఱుకలేదు. దేశములో యీపద్ధతి కంగీకరించు స్వతంత్రరాజులు వీరు సహాయముగా బంపు సైన్యముల బోషింపవలయును. వీరుబంపు ప్రతినిధిని తమయాస్థానములో నుంచుకొ

నవలయును. ఆంగ్లేయేతర పాశ్చాత్య జాతులతో స్వతంత్రముగా సంధిజేసుకొనరాదు. ఇద్దరు స్వతంత్రరాజులకు వచ్చు తగాయిదాలను వీరే పరిష్కరింపవలయును. ఈపద్ధతికంతకును నిజమయిన యర్థము. స్వదేశరాష్ట్రములు స్వాతంత్ర్యమును గోల్పోవలయుననుటకన్న వేరుగాదు. కత్తితో జయింపనేరక రాజ్యనీతిచే, కుతంత్రములచే స్వాధీనపరచుటకు పన్నినమార్గముకంటె యిది వేరుగాదు.

ఇష్టమున్నను లేకున్నను నైజాము ప్రభృతుల న్యాయముగా యీవిధానమునకు లోంగవలసినవారైరి. స్వదేశసంస్థానములలోనున్న కంపెనీవారి రాయబారులు లంచములిచ్చియు, తదితర మార్గములననుసరించియు స్వతంత్రరాష్ట్రములను కంపెనీ యధికారమునకు లోబడచేయుటకు సాధనభూతులైరి. ఈరాయభారులు పదేపదే వ్రాసినచర్యలు మోడరన్ రివ్యూపత్రికలో కొంతకాలముక్రిందట ప్రచురింపబడిన ఈక్రింది లేఖవలన విదితమగును.

ఉత్తరగోదావరిప్రాంతము,

24-8-1803.   ఆన్ కాముకాము.

మేజరుషాహిగారికి వ్రాసినలేఖలో.

"నేను కర్నలు క్లోజుగారికి వ్రాసినలేఖలనుబట్టి సరియయిన సమాచారముల నెరుగుటకు మంత్రికి లంచమీయుమని యాతని [illegible]ల మీరు గమనించియే యుందురు."

వెలింగుటను సేనాని.

వెలస్లీకిపిమ్మట మింటోప్రభువును. హేస్టింగ్సును, సిక్కులు మొదలగువారలపై యుద్ధములుసాగించి యారాజ్యములగలుపుకొనిరి. మహారాష్ట్రసామంతులను వేరువేరుగానోడించి శివాజీసామ్రాజ్యమును గలుపుకొనిరి. వీరిద్దరికాలములో హిందూదేశము చాలవరకు కంపెనీ స్వాధీనములోనికివచ్చెను. తరువాత విలియంబెంటిక్కు కొన్ని సాంఘిక మార్పులకు కారకుడయి సహగమనమును మాన్పించెను. ఈయనకాలములోను, పిమ్మట డలహౌసీకాలములోను రైలుమార్గములు, తంతులు వగయిరాలు స్థాపింపబడియెను. ఈ డలహౌసీయే చరిత్రలో ప్రసిద్ధతబడసిన "దత్తస్వీకారనిరసనపద్ధతి" ని స్థాపించి వెలస్లీకంటె యన్యాయముగా మిగిలినరాజ్యముల వశపర్చుకొనెను. దీనిప్రకారము ఔరసులు లేకుండ గతించిన రాజులరాజ్యములు, దత్తతపుత్రులకు జెందకుండగా కంపెనీవారివశము జేసుకొనబడుచుండెను. ఈరీతిని సతారా, జాన్సి, తంజాపూరు మొదలగు రాజ్యములు కలము సహాయముతోనే స్వాధీనము చేసుకొనబడియెను. జాన్సిరాణీ లక్ష్మిభాయి యెన్నిమారులుకోరినను దత్తత కనుజ్ఞచేకూరలేదు. ఈయనకు తరువాత కానింగు ప్రభువుకాలములో సుప్రసిద్ధమగుశిపాయికలహము లేక విప్లవము తటస్థించెను. ఏతద్విప్లవమునకు కారణముగా రైళ్ళను జూచియు, తంతులనుజూచియు ప్రజలు జెందిన దిగ్భ్రమయేయని జెప్పుట సాహసము. తుపాకి తూటాలకు క్రొవ్వు రాయుటయే

దీనికి ముఖ్యకారణమని యెంతవ్రాసినను నిజమునకు న్యాయమయిన వేరుకారణములు చాలగలవు. రాజ్యములుపోయిన వారసులును, ధనమును, స్వతంత్రతను గోల్పోయిన ప్రజలును దీనిలో పాల్గొనియుండుట జూడ పరిపాలనాలోపములుగూడ దీనికి కారణములని తేటతెల్లమగుచున్నవి. ధీరురాలగు జాన్సీ రాణీ గూడ యుద్ధమొనర్చి శత్రువుల మన్నననందెను. ఆమెతో బోరాడిన యొకసేనాని, "ఒకచిన్నరాజ్యమును పాలించుట కసమర్థయని మనము నిరసించిన యొకరాణి నేడు సేనానాయకియై తన తేజమును వెల్గింపజేసినది."యని వర్ణించియుండెను. ఇరుకక్షులువారు చాలఘోరములుచేసిరి. ఆఖరునకు కలహ మడంపబడియెను. పిదప రాజ్యమంతయు కంపెనీవారి యధీనమునుండి దప్పింపబడి, యాంగ్లదేశపు రాజుల పాలనలోనికి మార్పబడియెను.

1857 వ సంవత్సరముతో తూర్పుయిండియావర్తకసంఘమువారి పరిపాలన యంతమొందినది గావున తత్ప్రభుత్వ మెట్లుకొనసాగెనో గమనించుట యుక్తము. ఆంగ్లేయవర్తకులు బంగాళమును జేరుసరికి యాదేశము దివ్యవైభవములతో దులతూగుచుండెను. హార్వెలుయను నాతడు రిపోర్టు పాంప్లెటు నెం 9 లో 21 పేజీలో వ్రాసిన యీక్రింది సంగతు లుదాహరణార్హములు "(నాడు) ప్రజలయొక్క యాస్తులుగాని, స్వేచ్ఛగాని యెంతయు భద్రముగా నుండెను. ఏబాటసారియయి

నను, తనసొత్తుతోసహా, రక్షకభటుల సహాయముతో భద్రముగా యొకమజిలీనుండి వేరొక మజిలీకి గొంపోవబడును. ఈమండలములో రూపాయలమూటగాని, మరేదయిననుగాని దొరకినచో, ఆదొరకిన యాతడు తక్షణమే యొకవృక్షమునకు వ్రేలాడగట్టి సమీప రక్షకభటునకు దెలియ పర్చును.” ఇట్టిబంగాళదేశము క్లైవు కాలమునం దేస్థితికివచ్చెనో మెకాలే వ్రాసిన యాతని జీవితచరిత్రలోని యీవాక్యములు తెలుపగలవు. “కంపెనీసేవకులు దేశీయవర్తకమునంతను యధీనముజేసుకొనిరి. దేశీయులను చవుకగా నమ్ముటకును, ప్రియముగాకొనుటకును బలవంతముచేయసాగిరి. కంపెనీసేవకుడు ప్రతివాడును కంపెనీవారి పూర్ణాధికారమును చలాయించుచుండెను. ఒక్కబంగాళములోనేగాదు. హిందూదేశములో నెచ్చటజూచినను యాంగ్లేయులు వచ్చుసరికి పరిపూర్ణసౌఖ్యముపాలనచేయుచుండెను. పరమకౄరుడని యాంగ్లచరిత్రకారులచే వర్ణింపబడిన హైదరాలీరాజ్యముయొక్క పరిస్థితులగాంచుడు. ఇదియుయొక న్యాయమనస్కుడగు యాంగ్లేయునిచే వ్రాయబడియెను.

“చాలయుద్ధములలో నిమగ్నుడయినను, స్వదేశ పురోభివృద్ధియు, న్యాయమయిన రాజ్యాంగకార్య నిర్వాహణమును యాతనిహృదయమును సతతమునాకర్షించుచుండెడివి.

వృత్తికారుడును వర్తకుడును బాగుపడిరి. పంటలువృద్ధి

జెందెను. క్రొత్తవృత్తులు నెలకొల్పబడియెను. ధనము వెల్లువవై దేశములోనికి రాగడంగెను. ఆతడురివిన్యాయధికారుల యక్రమ చర్యలను తక్షణముదండించుచుండెను."

దీనితో సరిపోల్చినచో మహారాష్ట్రమును యయోధ్యను వేరుగానట్లింప నక్కఱయే లేదు. ఇట్టియానందనిలయములగు రాజ్యములను కంపెనీవారు వశపర్చుకొనిరి. ఈనూతనప్రభుత్వము నూరుసంవత్సరములు దేశములో పరిపాలించినపిమ్మటిస్థితి 1852 వ సంవత్సరములో కన్నులారజూచి ఫ్రెండు ఆఫ్ ఇండియా పత్రికలో (1-4-1852) డాక్టరు మార్షమనుగారు వ్రాసినసంగతులవలన గుర్తింపనగును.

" బంగాళపు రహితుస్థితి యూహించుటకైనను వీలుగానియంత దౌర్భాగ్యముగాను, యధఃపతితముగనున్నదను విషయమున కెవరును బ్రతికూలాభిప్రాయమును జూపియుండ లేదు. శుశకముల కైన నివసించుట కయోగ్యమైన గుడిశెలలో నివసించుచు చినిగిన గుడ్డపేలికల గట్టుకొనుచు తనకుగాని, కుటుంబమునకుగాని, దినమునకొకమారైన చాలినంతభుక్తిని సంపాదింప లేకపోవుచు, బంగాళపురహితు మానవునకుండవలసిన సాధారణ సౌఖ్యములైన లేకుండ బాధపడుచున్నాడు."

"అనంతమైన ధనమునుగలిగి తనపరిపాలకులను ప్రపంచకములోని రాజులలోకెల్ల ధనవంతముగా జేయగలద" ని క్లయిపు కండ్లారజూచి వర్ణించిన బంగాళము మార్షమనుగారి దృక్పథ

మున నెట్టిమార్పు జెందినదియు పాఠకులకు విశదమగ్చు వ్రాయ నక్కరలేదు. ఇట్టిపరిపాలనలోనికి దెచ్చుటకే గాబోలు డల హౌసీ దత్తతాధికారమునీయక ఝాన్సీరాజ్యము మొదలగునవి సంపాదించినది. ప్రజలనుండి యమితములగు పన్నులువసూలు చేయుటచేతను, దేశీయభృత్తులను నిర్దయతో నడచివైచుట చేతను ప్రజలు ధనవిహీనులయి యెన్నడు నెరుంగని కడగండ్లపా లుగావలసివచ్చినది. భూలోకస్వర్గ మని పేరొందిన ధనాతృష్ణపరా యణులగు పాశ్చాత్యవర్తకుల దృష్టినిబడిన యీ భారతవర్షము కాలానుగతిచేత దుర్భిక్షములకును, దారిద్ర్యమునకును నిలయ మైనది. డలహౌసిగారి రైళ్ళును, తంతులును బెంటిక్కుగారి సాంఘిక సంస్కరణములును మెకాలేగారి విద్యావిధానమును దేశమునకుపకారమొనర్చెనని యొప్పుకొనుటకు బూనుకొన్నను యీపరిపాలనాతత్త్వమును దుర్భిక్షదారిద్ర్యములును మనుజుని కండ్లను గప్పజాలవు. సకలశ్రేయోదాయకములయి భారతదే శౌన్నత్యములకు కారణభూతములయిన స్వదేశవిద్యలనురూపు మాపి యాంగ్లవిద్యను దేశములో వ్యాప్తిజెందించి ప్రభువు లభీష్టసిద్ధిని గాంచిరి. ఆంగ్లవిద్యాప్రవేశమునకు ముఖ్యకారకు డగు మెకాలే ప్రభువువ్రాసిన యీక్రిందివాక్యములే నిజమును వెల్లడింపగలవు.

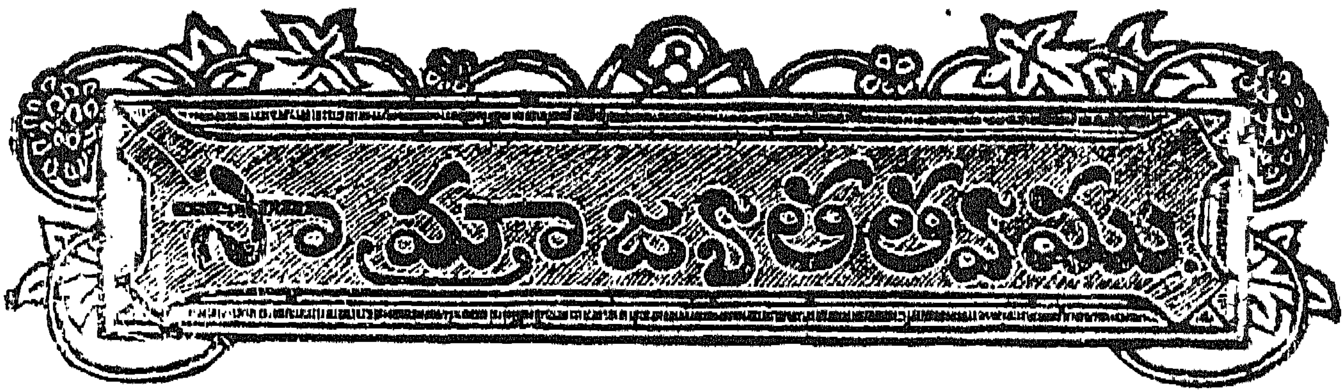
"మనకును మనము పరిపాలించు కోట్లకొలది ప్రజల కును నడుమ దుబాసీలక్రిందనుండు నొకతెగను మనము

తయారుచేయవలెను. ఈతెగవారు (ఆంగ్లవిద్యాభ్యాసకులు) రక్తమునందును రంగునందును భారతీయులుగను, అభిరుచులయందును, అభిప్రాయములయందును, నీతి నిరూపణయందును, మనోవికాసమునందును యాంగ్లేయులుగను తయారుగాబడవలెను."

ఇట్టి మహోద్దేశ్యములతో జేయబడిన పరిపాలనదైవవశమున యభీష్టసిద్ధినిగాంచి భారతదేశమును యధఃపతితమును జేసినది.

శ్రీ

ఆ ర వ అ ధ్యా య ము.

ఆస్ట్రేలియా సమీపద్వీపములు.

ఆస్ట్రేలియా దక్షిణశాంతి మహాసముద్రమునందలి పెద్ద ఖండమగు ద్వీపము. దీనిని చాలకాలమునుండి పాశ్చాత్యులెరింగినను దానియొక్క యుపయోగమును గుర్తింపనేరకపోయిరి. కుక్కు యను నౌకాధిపతి 1769 సం॥లో యాంగ్లేయుల తరఫున యిచ్చట జేరెను. ద్రవ్యసంపాదనా మార్గమేమియు గానరాకుండుటచేత దానిని పూర్ణముగా వారువశపర్చుకొనలేదు. కాని "సర్ జోసఫ్ బేంక్సు" యనునాతడు దానిని నేరస్థులకు నివాసస్థానముగా జేసినబాగుండునని యాంగ్లేయ ప్రభుత్వమునకు సలహానిచ్చెను. సుమారొక శతాబ్దముకాలము ఆంగ్లనేరస్థులను యమెరికా యధినివేశములకు బంపు వాడుకగలదు. కాని సంయుక్తరాష్ట్రముల తిరుగబాటు జరిగినపిమ్మట నేరస్థుల నచ్చటకుబంపుటకు స్థానములేకపోయెను. ఇంగ్లండులోని కారాగృహములలో స్థలము చాలుటలేదు. అమెరికా యధినివేశము

ులలో నున్న యాంగ్ల భక్తపరాయణులు స్వాతంత్ర్యము బ్రిక శింపబడిన వెనుక మాతృదేశమునకు రాసాగిరి. వారికిగూడ నూతన నివాసస్థలముల జూపవలసివచ్చెను. ఇన్నికారణముల పైని యిష్టమున్నను లేకున్నను యాంగ్లేయు లాస్ట్రేలియాను వశ పర్చుకొనుట తటస్థించెను.

18—1—1788 నాడు మొదటి యింగ్లీషుయోడ బోటనీబే ప్రదేశమును జేరెను. ఆయోడపైని 1024 ప్రాణు లుగలవు. కొందరు స్త్రీలుగలరు. వీరందరిలో 717 గురు ఖయి దీలు మిగిలినవారు వారికి కాపరులు. కాని యీపటాలమున కంతకును యధికారి యయిన ఫిలిప్పునకు యీబోటనీబేప్రదే శము నచ్చలేదు. కాని దానికి కొలదిదూరములో నున్న సిడ్నీ ప్రదేశ మాతని నాకర్షించినది. అందుపైని వీరందరి నివాసస్థానమచ్చోటకు మార్పబడియెను. ఆసిడ్నీపట్టణమే నేడు ఆస్ట్రేలియా కంతకును మహానగరమును, రాజధానియు నయి విరాజిల్లుచున్నది.

ఆస్ట్రేలియాకు దక్షిణమున టాస్మేనియా యను ద్వీప ముగలదు. పరాసువారువచ్చి లోబరచుకొందురేమో యను భయముచేత బోలెనను నాతడు టాస్మేనియాలో నొక చిన్నయా ధినివేశమును స్థాపించెను. క్రమముగా దానిసంఖ్యగూడ పెరిగినది. టాస్మేనియాకు దక్షిణముగా న్యూజిలాండు ద్వీప ములుగలవు. న్యూజిలాండు దేశమంతయు పర్వతపంక్తులచే

నావరింపబడి హృద్యానందకరములగు వృక్షాదులచే శోభితమగుచుండును. ఈద్వీప మాస్ట్రేలియా కంటె యాకర్షణవంతముగ నుండినందున యొకేసారి చాల ప్రదేశములో యధినివేశములు స్థాపింపబడియెను. 6-2-1840 సం॥ నాడు స్థానికజాతులతో జేసుకొనిన యొడంబడిక ప్రకార మాంగ్లేయులున్యూజిలాండునకు నామమాత్రముగ రాజులుగనుండుటకును, భూమియు దానిహక్కును దేశీయుల యధీనములో నుండుటకును, దేశీయులు తమ భూవసతి నమ్మకొనుటకు సంకల్పించినయెడల ప్రథమమున యాంగ్లేయులకే యమ్మజూపుటకును నిర్ణయింపబడెను.

ఇంతవరకు నాస్ట్రేలియాలోను తదితర ద్వీపములలోనుయధినివేశములెట్లు స్థాపింపబడినవో మాత్రము గమనించియుంటిమి. కాని తత్ప్రాంతపు ప్రాచీననివాసులగురించి యేమియు పరిశీలించి యుండలేదు. ఆస్ట్రేలియాలోని యాదిమనివాసులు బహు ప్రాచీనమైన మనుష్యజాతికి చెందినవారు. అడవులలో దిరుగుట, స్వేచ్ఛగా విహరించుట, వన్యమృగములజంపి దినుటదక్క వారేమియు నెరుంగరు. ఆస్ట్రేలియాలో పౌరిజన సంఖ్యకూడ చాలతక్కువ. అందుచేత దేశము సులభముగా యాంగ్లేయుల వశమయినది. ఉచితముగ భూమిదొరుకుచున్నను ప్రజాభివృద్ధిలేని కారణముచేత యాస్ట్రేలియా యభివృద్ధినిగాంచలేదు. ప్రభుత్వమువారి మన్ననను, యిష్టమున్ననుతో

కున్నను జాన్ బేటుమెన్ మొదలగు కొందరు స్వాయముగా కొంతమైదానము నాక్రమించుకొని గొర్రెలను, మేకలను పెంచ సాగిరి. బేటుమెన్ ప్రవేసించిన ప్రదేశమున నేడు గొప్పదగు మెల్బోర్నను నగరమును గాననగును. ఈతడు దుప్పటులను, కత్తులను, కత్తెరలను, యద్దములనిచ్చి మారుగా మూఢులగు దేశీయులనుండి సర్వహక్కులతో 600,000 యకరములభూమిని సంపాదించెను. కాని యాస్ట్రేలియాగవర్నరు 'బర్కు" యీసాధి యన్యాయమని ప్రకటించెను. యీప్రకటనకు గారణము చిన్న మొత్తములకు గొప్పమూల్యములు సంపాదింపబడినవనిగాదు. ఆస్ట్రేలియాలోని భూమియంతయు యాంగ్లసార్వభౌముని దగుటచేత నమ్మువారికి దానిఁగో హక్కు లేదని యాతడు ప్రకటించెను. ఆహా యేమిన్యాయము? తాము ఖయిదీలను నసతి నేర్పరుచుట కచ్చట కేగియున్న మాత్రముచేత, చిరకాలము నుండి యక్కడబుట్టి, పెరిగి గిట్టు దేశీయులకు వెరిమూల్యములకైన దానిని విక్రయించుటకు హక్కు లేదట!

టాస్మేనియాలోని జాతిని "నల్లజాతి"యందురు. ఈజాతి మనుష్యసంతతి కంతకును ప్రాచీనమైనదని ప్రసిద్ధి. గవర్నరు ఆర్థరుగారు "నల్లజాతి"వానిని సజీవునిగా బంధించినచో 5 పౌను లుబహుమతి నిచ్చెదనని ప్రకటించెను. ఈధనముకొర కాస్ట్రేలియాలోనుండి పారిపోయిన ఖైదీలు మూఢ దేశీయులను పెక్కుబాధలపెట్టసాగిరి. ఇదిగాక మాంసములో విషముగల్పి వారి

నివాసములదరిని బడవై చుటగలము. దానినెఱుంగక భుజించు టచే వారుచచ్చెడువారని, హెచ్. జి. వెల్సుగారు ప్రపంచ చరిత్రలో వ్రాసియున్నారు. 1830 వ సంవత్సరములో 5000 యాంగ్లేయులొక కతుగా నేర్పడి వారినిముట్టడించిరిగాని, పొద లలో దాగుటయందును, యమ్ముల విడచుటయందును యప్ర తిమానమగు శక్తిగలిగిన యాకొద్దిమందియు వీరి నెట్లోతప్పిం చుకొని యడవులఁబట్టిరి. ఆంగ్లేయులందరుకలసి యొకదుంగ దాపున నిద్రించుచున్న యొకముసలివానిని, బాలుని మాత్ర ముబట్టగలిగిరి. తరువాత వారిసంభాషణను కొద్దిగా నెరింగిన రాబిన్‌సన్ యనునాతడు వారిలో చల్లనిమాటలను జెప్పి 203 గుర నొకచోఁజేర్చి ఫ్లిండర్సు దీవిలో నివసింపజేసెను. కొంతకాల మునకు వారందరును గతించిరి. దొరకక దాగిన కొద్దిమందియు కాలమునకాహుతులయిరి. ప్రపంచకమునకంతకును ప్రాచీన మైన మనుష్యజాతికి జెందిన యాఖరుమనుష్యుఁడగు ట్రికానిని యనునాతఁడాంగ్లేయుల పుణ్యవశమున 1876 వ సంవత్సరమున గతించెను.

నూజిలాండు దేశీయులను మావురీలందురు. వీరికికొన్ని నాగరికతాచిహ్నములుగలవు. 1814 వ సంవత్సరముననే క్రైస్తవ మతబోధకులు కొందరచ్చటకుఁజేరి మతాంతరుల జేయుటకు ప్రయత్నములు జేసిరిగాని సఫలీకృతులుగాలేదు. కాని సముద్రతీరమున నివసించెడు మావురీ లాంగ్లేయులకు

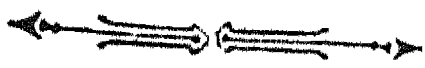
ఖరీదుగల వస్తువులనిచ్చి మారుగా తుపాకులను సంపాదించి, మర్కటమునకు కత్తిదొరకినరీతిని తమ సోదరజాతులనే నశింప చేయసాగిరి. అందుచేత నాంగ్లేయులకు మంచియవకాశము దొరకెను. 1840 సం॥ లో పైనివ్రాసినటుల సంధిజరగెను. కాని 1843-46 లో భూమి తగాయిదావిషయమయి కొంత గడ బిడజరగెను. కానిగ్రేయనునాతను తాత్కాలికపు శాంతినొడ గూర్చెను. 1860 సం॥ లో తిరుగ యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. యుద్ధకౌశలముగల యీమావురీలు చాలతీవ్రముగా పోరాడి, తెల్లవారలను దమదేశమునుండి వెడలగొట్టుటకు చాలప్రయత్న ములజేసిరి గాని 1865 సం॥ లో పరాజితులయిరి. కొంతమందిలొం గిరి. మిగిలినవారుత్తరప్రాంతములలో నివసింపనేగిరి. చాలకా లమువరకు వారు స్వేచ్ఛననుభవించి, తెల్లవారిని తమరాష్ట్ర ములో నడుగిడనియ్యలేదు. నేడు 50,000 మావురీలుగలరు గాని వారి పూర్వపు భయంకర స్వభావముమాత్రము మారినది.

1851 న సంవత్సరమునుండియు రెండుమహత్తరమైన కారణములాస్ట్రేలియా చరిత్రను మార్పుజేసినవి. ఆవిరియం త్రములతో మొదలు ప్రయాణము చేయుచుండుటచేత దూర మందున్న యీదేశమునగ్గరగుట సంభవించెను. అన్నిటికిని మూ లకారణ మాస్ట్రేలియాలో బంగారపుగనులు దొరకినది. దాని తో వేలకొలది ప్రజలచ్చటకు మూగసాగిరి. దానితో జనాభా పెరుగసాగెను. ధనముహెచ్చెను. 1901 వ సం॥లో ఆస్ట్రేలియా ప్రజాస్వాతంత్ర్యము జేయబడియెను కాని యచ్చటకు నల్లజాతు లకు ప్రవేశములేదు. దానినిగూర్చి ముందుదెలుసుకొందము.

శ్రీ

ఏడవ నధ్యాయము.

హిందూదేశము నే.

1857 సంవత్సరములో ననేక కారణములచేత సిపాయి విప్లవము తటస్థించినది. దానికిబిమ్మట రాజ్యాధికార మాంగ్లేయ రాజన్యుల హస్తగతమయ్యెను. 1858 సం॥ నాటికి తమయధికారముల ధిక్కరింపగలిగిన స్వదేశసంస్థలనన్నిటిని కంపెనీ వారణచివైచిరి. సిక్కులుగూడ యంతఃకలహములచే వారికిలొంగిపోయిరి. శౌర్యవంతులును, బలవంతులునగు గూర్ఖాలుమాత్రము బ్రిటీషు ఫిరంగులకు వెన్నుజూపని కారణముచేత నేపాలు దేశము మాత్రము స్వతంత్రమును నిలుపుకొనినది. ఈయఖండ సామ్రాజ్యము చేజిక్కిననాడు నాటి యాంగ్లదేశపాలకులగు శ్రీవిక్టోరియారాణి సౌహార్ద్రమగు నొకప్రకటనను గావించెను. ఇండియాప్రజల సౌఖ్యమే తమసౌఖ్యమనియు, యందరను సమముగా జూచెదమనియు వారుప్రకటించిరి. కాని యిట్టి వాగ్దానములన్నియు సరస్వతీ ముఖముతో యయియున్నవి. కంపెనీనుండి పరిపాలనమారిన కారణముచేత దేశమున కెక్కుడుగా ప్రశంసింపవలసిన లాభమేమియుగలుగలేదు. 1861 సంవత్సరములో శాసనసభలు స్థాపింపబడియెను. కాని శాసనసభా సభ్యులలో నెక్కుడుమంది యధికారులును, మిగిలినవారు నియమితులు

నయియుండిరి. వారికి ప్రశ్నలడుగుటకుగాని, తీర్మానముల నువ పాదించుటకుగాని హక్కులేదు. 1892 సంవత్సరములో కొంద రెన్నిక సభ్యులకు స్థానమీయబడెను. వీరికి ప్రశ్నలడుగుట కును, చర్చచేయుటకును హక్కులుగలవు గాని యార్థిక విష యములపై దమ యసమ్మతిని బ్రకటించుటకు వీలులేదు. ఈనా మమాత్ర శాసనము లన్నిటిచేతను దేశమునకు మాత్రము లాభ మిసుమంతయు లేకుండెను.

19 వ శతాబ్దపు రెండవభాగములో హిందూదేశ ప్ర భుత్వము రెండుముఖ్యయుద్ధములను జేసియుండెను. రష్యాదేశ ము మధ్యయాసియాఖండమునంతనువశపర్చుకొనినట్లోడనే పిమ్మ ట హిందూదేశమునుగూడ నదిజయించునని ప్రభువులు భయ ముచెందిరి. అందుకొరకు ఉత్తర సరిహద్దుప్రాంతముననున్న యాఫగనుదేశము నాంగ్లేయులు దమచెప్పుచేతల క్రిందనుండు నటుల చేయుటకు బ్రయత్నించిరి. కాని యాఫగను నవాబు వీరికి లొంగలేదు. ఈకారణముచేత 1878 సం॥ లో రెండవ యాఫగను దండయాత్రను జరపిరి. అందువలన తాత్కాలికము గావీరికాఫగను స్థానములో కొంతప్రతిపత్తిగలిగెను. 1885 సం వత్సరములో మూడవ బర్మాయుద్ధము జరగినది. బర్మాదేశపు రాజగు తీభా కొందరాంగ్లేయుల నవమానపరచెనను వంకవీూ దను పరాసువారొకవేళ బర్మాను దమకంటె ముందుగా జయిం తురేమోయను మహాభయముచేతను యుద్ధము ప్రకటింప బడెను. పిమ్మట రాజ్యము వశపర్చుకొనబడెను.

హిందూదేశము, దేశములో జరగిన యుద్ధములలోనే గాక ఆంగ్లేయులు చేసిన యితరయుద్ధములకుగూడ తనసర్వస్వ మునర్పించెను. 19 వ శతాబ్దములో జరగిన యుద్ధములపట్టి కను జూడుము.

పరదేశ యుద్ధములు

	సాధారణాఖర్చులు.		ఎక్కువఖర్చులు.	
	ఇండియా	ఇంగ్లండు	ఇండియా	ఇంగ్లండు
మొదటిఆఫగన్ యుద్ధము 1832	అంతయు	ఏమియులేదు	అంతయు	లేదు
మొదటిచీనా యుద్ధము 1839	...	...	లేదు	అంత
పరిష్యాయుద్ధము 1856		...	సగం	సగం
అబ్సీనియా 1867 (ఇది అఫ్రికాలోనిది)	...	...	లేదు	అంత
పీరకుదండయాత్ర 1875	...	...	...	...
రెండవఆఫగన్ యుద్ధము 1878	...	...	చాలా	కొంత
ఈజిప్టుయుద్ధము 1882	అంతయు	లేదు	చాలా	కొంత
సౌదానుయుద్ధము 1885		...	లేదు	అంతయు

ఈయుద్ధము లన్నిటియందును న్యాయ ప్రకారము భారతీయ సైనికులుగాని, ధనముగాని యుపయోగింపబడవల సిన యవసరములేదు. పైపట్టికనుబట్టి హిందూదేశము సైనిక

సహాయము నేగాక ధనసహాయమునుగూడ యమితముగా జేసి యాంగ్ల సామ్రాజ్యమును పెంచిన సంగతి బాగుగా విశదమగు ను. 1899 సం॥లో బోయరుయుద్ధము జరగినపుడుగూడ భారత పటాలములే ముందుగా పంపబడియెను. ఇంతమహాసహాయ ము చేసినందులకు ఫలితములు దృగ్గోచరములగుచు నేయున్నవి. సామ్రాజ్యగర్వముచే మురియుచు "తెల్లవానియాధిక్యత"యని బలుకుచు నేడు దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయులకు మానవహ క్కులుగూడ లేకుండ జేయుటయే మనకువచ్చినమహోపకారము.

పైజూపిన సహాయముయొక్క సరియయిన మూల్య మాకాలములోని దేశపరిస్థితుల గాంచిన విదితమగును. హిం దూదేశముయొక్క జనమును, ధనమును యాంగ్లసామ్రాజ్య ముకొరకు పోరాడుచున్న కాలములో యీదేశము కరవుల కాకరమైయుండెను. న్యూయార్కుపట్టణవాసులగు డాక్టరు సండరులాండుగారి వాక్యములు యీవిషయములో పరికింప దగినవి.

"19 వ శతాబ్దములో గతనలువది సంవత్సరములలో (1860_1900 వరకు) హిందూదేశము సర్వసస్యనాశనకరము లగు పదిగొప్పకరవులకు స్థానమై తత్కారణమున 15000000 జీవరాసుల గోల్పోయి యుండెను. ఈసంఖ్యలు ఘోరముగా నున్నవి. ఇట్టిపరిస్థితులు ప్రాపంచిక సానుభూతిని గాంచక మానవు."

ఇట్టికరవులకు కారణమేమి యనుసమస్య ముఖ్యమయి
నది. జనాభివృద్ధిచేతను వానలు లేకపోవుటచేతను కరవులుగలిగి
నవని యాంగ్లేయులలో కొందరు దీనినిసమర్థింపజూతురు. ప్రజా
భివృద్ధి యెక్కువగుట యట్లుండ వృద్ధికావలసినదియు లేదని
చెప్పుటకు జనాభా లెక్కలే తార్కాణము. ఇకవానలసంగతిని
జూతము. మద్రాసురాజధానిలో గొప్పకరువువచ్చిన 1877 సం॥
లో 124 దుక్కులవానకురిసెను. 1900 సంవత్సర క్షామము
నాడుపంజాబులో 36 దిక్కులును, మధ్యపరగణాలలో 104 ది
క్కులునువానకురిసెను. (1 inch = 2దిక్కులుఅని లెక్క వేయ
బడినది) కావున నిజమయిన కారణము లీరెండును గావని తేలి
నది. హిందూదేశములో ముఖ్యాధారము వ్యవసాయము.
అయిన నాంగ్లేయులకు బూర్వము దీనికనుగుణ్యముగా ప్రజలకు
సహాయవృత్తులుండెడివి. అవన్నియు వీరిపరిపాలనలో నశించె
ను. ఈవిషయములో ముఖ్యముగా లెక్కింపవలసినది బట్టల
పరిశ్రమ. క్రీస్తునకు బూర్వము వేలకొలది సంవత్సరములనుండి
యు దేశములో నూలువడుకుట, బట్టలునేయుట ప్రజ లెరింగి
యుండిరి. స్వదేశమునకు తగినన్ని బట్టలను తయారు జేసుకొనుట
యేగాక యితరదేశములకుగూడ బట్ట లెగుమతి జేయబడుచుం
డెను. రోమనుసామ్రాజ్యమునాటినుండియు భారతీయుల
వస్త్రములకు మంచిప్రసిద్ధిగలదు. అట్టినేతపరిశ్రమను యొక
యాంగ్ల చరిత్రకారుడు వ్రాసినటుల "అన్యాయమగు రాజకీయ

ధికార శస్త్రముచే” నడచివైచిరి. అందుచేత దేశములో నెన్న డెరుంగని బీదతనమును దుర్భిక్షమును ప్రాప్తించెను. దేశములో వేరువృత్తి కవకాశము లేనందున యందరు వ్యవసాయముపై నాధారపడుట తటస్థించినది. దత్తుగారు వివరించినటుల రైలు మార్గములకు ఖర్చుపెట్టెడు దానిలో సగమయినను కాలువలు కొరకు ఖర్చుచేసినచో దేశమింతకన్న సుభిక్షముగా నుండెడిది. కావున దేశములోని దుస్థితి కాలమానపరిస్థితుల కారణము చేతగాక రాజకీయ పరిస్థితులచేతనే యిట్లున్నదని ఘంటాపద ముగా పలుకవచ్చును.

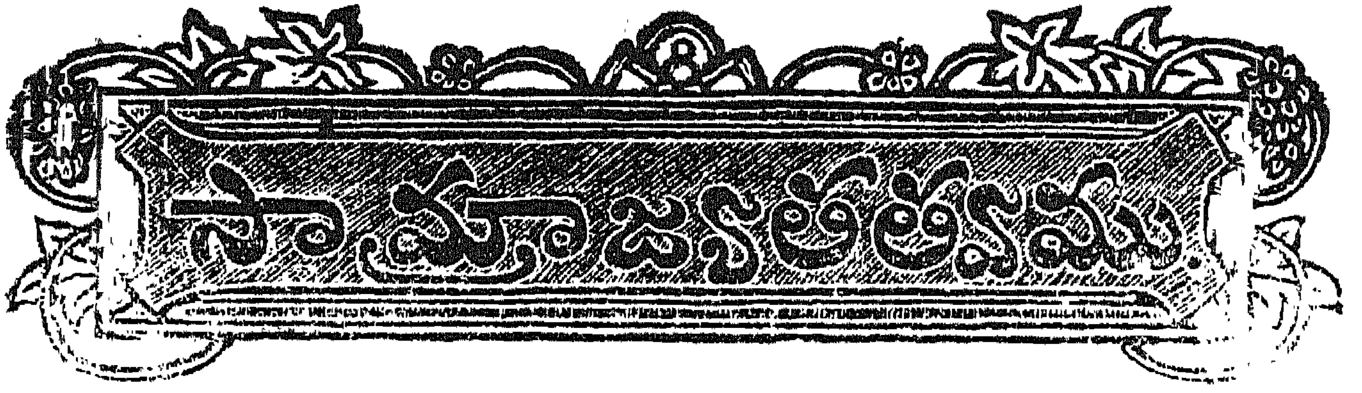
రిపనుప్రభువు స్థానిక స్వపరిపాలనమును స్థాపించినను దేశమున కమితమయిన లాభము గలుగలేదు. ఇందుకు కార ణము దేశములోని యధికారమంతయు యింగ్లాండునుండి వచ్చు కలెక్టరుల చేతులలోనుండును. వీరికి పుష్కలములగు జీతములు లభించుటయేగాక, యుపకారవేతనముల విషయమయి వీరికి ప్రత్యేకహక్కులుగలవు. వీరందరును యధికారప్రియులు. భారతదేశమునకు స్వాతంత్ర్య మనవసరమనియును, యాంగ్లే యుల పరిపాలనయే లాభకరమనియును వీరిలో చాలమంది నమ్మకము. కొందరి కాంగ్లులు నాగరికతాధిక్యతగలవారగుట చేత వారలధికులని యభిప్రాయము. ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి దేశములోని న్యాయచట్టములలో వారికి ప్రత్యేక సౌకర్యములు గలవు. జాతి మత వివక్షత మాపరిపాలనలో

యుండదను నీమహారాజ్ఞిగారు ప్రకటించినను, యాంగ్లేయులకు ప్రత్యేక న్యాయస్థానములలో విచారణకు హక్కుగలదు. మున్నటి చట్టములలోగూడ యీ విభేధము సంపూర్ణముగా తొలగింపబడి యుండలేదు.

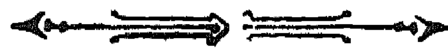
ఇట్టి పరిపాలనలోని తప్పులను ప్రభుత్వమువారికి యెరుకపర్చుటకే ప్రథమమున దేశీయ మహాజనసభ స్థాపింపబడెను. 1885 సంవత్సరములో బొంబాయిపట్టణములో దేశమందలి వివిధప్రాంతములనుండి వచ్చిన 72 ప్రతినిధులు సమావేశమయిరి. ఉమేశచంద్రబెనర్జీగా రధ్యక్షత వహించిరి. ఈప్రథమసమావేశమే నేటి జాతీయమహాసభకుతల్లి. దీనినుండియే సర్వశక్తి సమన్వితయగు జాతీయమహాసభ యుద్భవించి నేటివరకు తన ప్రభావమున |విచ్ఛిన్నముగా ప్రకాశింపజేయుచున్నది. 19 వ శతాబ్దము ముగియుసరికే జాతీయభావములు ప్రఫుల్లితములయ్యెను. నూతన శతాబ్దములో మహాసభ యెట్టి యౌన్నత్యమునుగాంచెనో మున్ముందు బరికింతము.

శ్రీ

8 వ అ ధ్యా య ము.

ఆఫ్రికాఖండము.

ఆఫ్రికాఖండమును మొన్న మొన్నటివరకు "చీకటిఖండ మ"ని పిలచెడువారు. ఆఫ్రికాఖండములోని కొన్ని ప్రాంతము లనుదక్క యాదేశపు వైశాల్యమునంతను బూర్వులు పూర్తి గా నెరుంగరు. అందుకొఱకే దానికానామమును పాశ్చా త్యులు పెట్టియుండిరి. హిందూదేశచరిత్ర యెంతప్రాచీనమో, ఆఫ్రికాలోని యీజిప్టుచరిత్రగూడ యంతప్రాచీనము. సుమారు 7,8 వేల సంవత్సరములక్రితము యీజిప్టును పేహారాలు పరి పాలించుచుండిరి. వారి పరిపాలనోత్కృష్టతా చిహ్నములుగ నేడుగూడ కెయిరోపట్టణప్రాంతమున యత్యున్నతములగు ఫిర మిడ్సుయను గోరీలుగాననగును. వీటిలోనికెల్ల పెద్దది 750 అడు గుల చతురమును 450 అడుగులు యెత్తునుగలిగి 4,883000 టన్నుల బరువుండునని యంచనా వేయబడినది. ఇట్టి మహత్త రమైన శిల్పమును నిర్మించుటకు వారికాకాలములో నెట్టి శక్తి

యున్నదో యూహించుటకైనవీలుగాదు. ఈజిప్టుప్రజలే యూనాడు వ్రాతలిపిని గనుగొనిరి. ఒకవిధమయిన మొలకల నుండి కాగితముల దస్త్రమునుజేయుటయు వారెరింగియుండిరి. ఈమధ్య నలక్సారులో బయటకు దీయబడిన పెట్టెయు యమూల్యమైన వస్తువులను నాటి నాగరికతాప్రాశస్త్యమును దెల్పును. ఫేహరాల రాజ్యానంతరము గ్రీకులును రోమనులును కొంతకాల మాదేశమును పరిపాలించిరి. పిమ్మట మసల్మానుల విజృంభణములో యీజిప్టు, యాఫ్రికా యుత్తరప్రాంతము లును వారివశమయ్యెను. ఒక్క యీజిప్టునేగాక కొన్ని యుత్తరతీరప్రదేశములను రోమను లెరింగియుండిరి. రోమనుసామ్రాజ్యమునుబ్రతిఘటించి యిటలీదేశమునుగూడ జయించిన కార్థేజి ఆఫ్రికాలోనిదే. ఈగొప్ప దండయాత్రను నడపిన కార్థేజి వీరుడు, హేనిబాలు ప్రపంచకవీరులలో పేరు బడసినవాడు. రోమనుసామ్రాజ్యము నశించినపుడు జర్మనుజాతులు కొన్ని యాఫ్రికా యుత్తరప్రాంతమును జయించెను. కాని చరిత్రలో యాఫ్రికాలోని యీదేశములు మహాప్రాముఖ్యతనువహించ లేదు. 16 వ శతాబ్దములో నావికులు ప్రపంచయాత్రకై వెడలినపుడు ఆఫ్రికాపశ్చిమతీరములగాంచిరి. వాస్కోడిగామా దక్షిణాగ్రమును సమీపించెను. కాని పాశ్చాత్యులెవరును చాలకాలమువరకచ్చట యధినివేశముల స్థాపింపలేదు. కొందరు వర్తకులుమాత్రము పశ్చిమతీరములనుండి నీగ్రోలను

హింసించి, యోడలపైకొనిపోయి యమెరికాలో బానిసలక్రింద యమ్ముచుండిరి. పిమ్మటకొంతకాలమునకు బోయరులను డచ్చి వారు దక్షిణప్రదేశములలో నివాసము లేర్పరచుకొనిరి. పిమ్మట కొంతకాలమున కాంగ్లేయులుగూడ యక్కడకు జేర నారంభించిరి. ప్రథమమున యక్కడనున్న దేశీయులగు కాపిరులతో గలభాలు యప్పుడప్పుడు జరుగుటగూడ గలదు. కాని వీరందరు నెమ్మదిగా యధినివేశముల స్థాపించుకొనిరి.

ఇంతటితో యాఫ్రికాచరిత్ర పూర్తి నొందుట లేదు. నెపోలియనుయుద్ధములయనంతరము యూరపునకు శాంతిచేకూరెను. జనాభివృద్ధి మిక్కుటము గాజొచ్చెను. ఈ ప్రజలకు నూతన నివేశముల జూపవలసిన తరుణ మాసన్నమయ్యెను. 1840 సంవత్సరములో లివింగుస్టన్ యనునాతడు మధ్యయాఫ్రికా ఖండమునంతను పరిశోధించుటకు మొదలిడెను. ఈతడు తనజీవితమును యీయుద్యమమునకు ధారవోసి యాఫ్రికా నివాసయోగ్యమని ప్రపంచకమునకు నిరూపించెను. దానితో పాశ్చాత్యులకు యాశ మిక్కుటమాయెను. ప్రథమమున మతబోధకులు తయారగుచిరి. పిమ్మట యెవరకి జిక్కినది వారు దక్కించుకొనుటకు బ్రియత్నించిరి. బెల్జియమురాజు, లియపాలుడంతర్జాతీయసంఘము నేర్పరచి, క్రమముగా దానిని తనరాజ్యములో కలుపుకొనెను. కాంగోలో బెల్జియము పరిపాలన యతిదుష్టమయినది. దేశీయులను రబ్బరు మొదలగునవి

తయారుచేసి యియ్యనియెడల నిర్బంధించి వారిని యష్టకష్టము లకు లోనుజేసిరి. 1881 సంవత్సరములో ఫ్రాన్సు టూనిసుప్రదేశమును దన రక్షణక్రిందకు దెచ్చుకొనియెను. పిమ్మట మహారాష్ట్రాంతములనన్నిటిని వశపర్చుకొనియెను. ఈవు ఖేదీవు పరిపాలనయందుంపబడెను. కాని యాతని నిరంకుశపరిపాలన కష్టముగా నుండెను. ఆంగ్లేయులు ప్రథమమున నవాబునకు అప్పులు పెట్టసాగిరి. అరబీయనునాతడు జాతీయవాదులపక్షమున ఖేదీవుతో పోరాటము మొదలుపెట్టెను. దానిలో యాతడు ఆంగ్లేయుల సహాయముకోరెను. వారు అరబీని యెడచి వైచి యీజిప్టును నిశ్చితముగా తమ సంరక్షణక్రింద దెచ్చుకొనిరి. ఆఫ్రికాను పంచుకొనుటవిషయములో అమెరికాలోవలె యుద్ధము జరుగలేదు. కాని రాజనీతి నుపయోగించి సంధిపత్రములు వ్రాసుకొని పాశ్చాత్యులు వేర్వేరుప్రదేశములను బంచుకొనిరి. ఈరీతిగా నాంగ్లేయులకు యీజిప్టులో స్థానమిచ్చినందులకు, ఫ్రాన్సునకు మొరాకోదేశములో తనశక్తి నుపయోగించుకొనుటకు యనుమతీయబడియెను. 1882 సంవత్సరములో సుధానుప్రదేశము మహదియను నాయకునిక్రింద తిరుగబడెను. కిచనరునాయకుని యధికారముక్రింద యాదేశము లొంగెను. జర్మనులుగూడ పడమటితీరమునను, తూర్పుతీరమునను యధిని వేశముల స్థాపించుకొనిరి.

1877 సంవత్సరములో ట్రాన్సువాలుప్రదేశమును

యింగ్లండు లోబరచుకొనుటవలన బోయరులతో వైషమ్యము తటస్థించెను. దానితో యిరుజాతులకును మధ్య విభేదము పెరుగసాగెను. ఇంతలో 1886 సంవత్సరములో దక్షిణాఫ్రికాలో బంగారము గనులును, రత్నములు దొరుకసాగెను. కొద్దిరోజులలో యీపరిసరప్రాంతములలో జోహాన్సుబర్గుపట్టణముపూర్తియయిన యాంగ్లేయులజనాభాతో తయారయ్యెను. కాని బోయర్లకు యీనూతనసమాగమము కిట్టలేదు. ఈకాలములో కేపుపట్టణములో "రోడ్సు" యను ధనవంతుడుగలడు. అతడు గొప్పవర్తకుడు. ఆయనకు దక్షిణాఫ్రికా నంతను కబళించుటకు కోర్కెయుండెను. కావున తనతో నేకీభవించు కొందరు యాంగ్లేయులను తోడుజేసుకొని ఆంగ్లేయప్రభుత్వము సానుభూతిని సంపాదించి కొన్నిప్రాంతములను వశపర్చుకొనజొచ్చెను. దానిని రోడీషియాయని పిలుతురు. ఈసమకాలమున బోయరు రాజ్యమున కధ్యక్షుడు క్రూగరను నాతడు. ఆతడాంగ్లేయ ద్వేషి. స్వాతంత్ర్యప్రియుడు. బోయరుల యాధిక్యతను కోరువాడు. వారిహక్కులను నిలుపుటకు ప్రతినబట్టిన యాతడు. రోడ్సుయొక్క యీచర్యలన్నియు క్రూగరునకు కోపమును రగులజేసెను. ఈసమయములో బోయరు రాజ్యమును జయించుటకు జోహాన్సుబర్గు పట్టణమునకు సహాయమనువంక మీద రోడ్సు యొకపటాలమును బంపెను. ఆపటాలముక్రూగరునకు లొంగిపోయెను. దానితో విభేదము పూర్తియయ్యెను.

1899 సంవత్సరమున యిరుకక్షులకు యుద్ధము ప్రకటింపబ డెను. ఘోరమగు పోరుప్రారంభమయ్యెను. ఆంగ్లసామ్రాజ్యమునుండియు, ముఖ్యముగా హిందూదేశమునుండియు చాల మంది సైనికులు పంపబడిరి. కాని చాలకాలమువరకు జయము బోయరులకు సంప్రాప్తించెను. ఆఖరునకు రాబర్ట్సు సేనాని ప్రయత్నములచే బోయరుల మాటుయుద్ధము పరిసమాప్తిజెం దెను. కాని బోయరులకు సమానహక్కులతో సంధియొన గూర్చబడియెను. దీనితో దక్షిణాఫ్రికా ప్రదేశమంతయు యాంగ్లేయుల వశమయ్యెను.

శ్రీ

సామ్రాజ్యతత్వము

9 వ అధ్యాయము.

ఇరువదవ శతాబ్దము.

ఇరువదవ శతాబ్దము సామ్రాజ్యచరిత్రలో చాలముఖ్యామయినది. నేడు దూరముగా నుండియున్న మాతృదేశములును యధినివేశములును పొగయోడలయొక్కయు, యితరసాధనములయొక్కయు సహాయముచేత దగ్గరగుచున్నవి. ఈశతాబ్దములో సామ్రాజ్యముల విస్తీర్ణము పూర్వపురీతిని పెరుగుటలేదు. గాని, సామ్రాజ్యవాసులలో గొంతమందికి బానిసత్వవిమోచనము గలుగలేదు.

ఈకాలములో ముఖ్యముగా గమనింపవలసిన విషయము శ్వేతేతరజాతులయొక్క మేల్కొలుపనియే నిక్కముగాచెప్పవచ్చును. మునుపటివలె నల్లజాతులు తెల్లవారలను దమకంటె యధికులనియు, వారే న్యాయపాలకులనియు నమ్ముటలేదు. నల్లజాతులలోను, పసుపుజాతులలోను కూడ జ్ఞానోదయము, సంఘీభావము వృద్ధిబొందినవి. ఇందుకు తార్కాణముగా మొట్టమొదట జపాను, చైనా చరిత్రలను గమనింతము.

1894 వ సంవత్సరమునాటికే జపాను ఘనతను సంపాదించెను. పాశ్చాత్య రాజ్యములవలెనే సేనను, నౌకలను, విద్యలను నాగరికతను పెంపొంద జేసుకొనియెను. ఎంత స్వాతంత్ర్యమును జూపినను జపానుమాత్రము పాశ్చాత్య భావదాస్యమునకులో నయ్యెను. ఇప్పుడు స్వతేజపరీక్షణా నిమగ్నమైయుండుట సంతోషావహము. పాశ్చాత్య నాగరికతతో బాటు జపానునకు సామ్రాజ్యతృష్ణ గూడలేకపోలేదు తనకు సమీపములోనున్న కోరియా పరిపాలన సరిగాలేదను మిషమీద జపానుకోరియాను జయించి యడ్డువచ్చిన చీనానుగూడ యోడించెను. ఇందువలన చీనాగూడ కొంతరాజ్యమును జపానునకీయవలసివచ్చెనుగాని జర్మనీ, యింగ్లాండు మొదలగు ఐరోపియను దేశములీసంధి యన్యాయమని తీర్మానించి జపానునకు నష్టపరిహార దేశమునీయకుండజేసిరి. దీనికికారణము యీసంధి చైనాస్వాతంత్ర్యమునకు భంగకరముగుటయేయని వారుచెప్పిరి. కాని 1897 సంవత్సరములో నైరోపియనులు చీనాలో తలయొకరేవు స్థలమునుచెపట్టిరి. నాడు పాశ్చాత్య నైజము వెల్లడియయ్యెను. దీనికి ఫలితముగా చైనాలో "బాక్సరుయుద్యమము" బయలుదేరెను. ప్రజలుచెలరేగి పాశ్చాత్యులను హత్యచేయసాగిరి. ఆఖరునకు శాంతి నెలకొల్పబడెను. కాని యింతలో రష్యా, మన్చూరియా ప్రదేశమును తనసంరక్షణ రాజ్యముగా పాలనజేసెనని చైనాను నిర్బంధింపసాగెను. కాని జపాను యంగీకరింపలేదు. అందు

మీఁద రష్యా, మూఁడువాయిదాలలో మన్చూరియాను కాళీచే యుటకు సమ్మతించెనుగాని క్రియలో యట్లుచేయుటకు బూనుకొనలేదు. అందుపైన 1906 సంవత్సరములో జపాను, రష్యా దేశములు యుద్ధమునకుడీకొనెను. ఐరోపాకంతకును పెద్దదయిన రష్యా, జపానుముందర నిలువలేకపోయెను. జపానుప్రజ లతియుత్సాహముతో సేనలోచేరసాగిరి. రష్యా నేలమీఁదను, సముద్రముమీఁదనుగూడ పరిపూర్ణముగా యోడిపోయెను. జపాను విజయము చాలముఖ్యమయినది. ఇంతవరకు నైరోపారాజ్యములు క్రమముగా చీనా పంచుకొనుటకు బ్రయత్నించుచుండినవి. కాని యిటుపైన యీపద్ధతి నిలులేకపోయినవి. పాశ్చాత్య పరాజయ మాశియాఖండములో నూతనోత్సాహమును, స్వసామర్థ్యపరిశీలనమును బెంపొందించెను. పాశ్చాత్యుల శక్తి యప్రతిహతముగాదని లోకమునకు వెల్లడియయ్యెను.

1908 సంవత్సరములో చీనాలో విప్లవము తటస్థించినపిదప 1912లో ప్రజాస్వామిక ప్రభుత్వము స్థాపింపబడియెను. కాని యింకను దేశపరిస్థితులు చక్కగాలేవు. జపానుమాత్రము నామమాత్రావశిష్టముగలేదు. ఐరోపా సంగ్రామములో జపాను యుద్ధముచేయకపోయినను మిత్రమండలికి చాలసహాయము జేసెను. యుద్ధసమయములో పాశ్చాత్యవర్తకము సన్నగిలినప్పుడు జపాను చాలదేశములకు సరకులను సరఫరాజేసి వర్తకపరిస్థితులను హస్తగతము చేసుకొని చాలధనమును

సంపాదించెను. ఇంకను జపానునకు సామ్రాజ్యతృష్ణపెరిగి కొరియాను నిరంకుశముగా పరిపాలించుచున్నది. కాని కొరియాదేశస్థులు యుద్ధానంతరము స్వయనిర్ధారణ సూత్రమునుగ్రహించి స్వాతంత్ర్యసమరమును సాగించుచున్నారు. పిల్లలను బడులకు బంపుటమానిరి. దౌర్జన్యమును విసర్జించిరి ప్రభుత్వసహాయమును విరమించిరి. స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించిరి. అనేకకడగండ్ల కోర్చి సర్వజనులును దేశముక్తికై పోరాడుచున్నారు. త్వరలో యభీష్టసిద్ధిని బడయగలరు. కాని జపానుస్వాతంత్ర్యశక్తియే చీనాను యితర ప్రాచ్యరాజ్యములను పాశ్చాత్యుల హస్తగతము గాకుండ కాపాడినది.

మనము తిరుగ బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము వైపునకు దృష్టి మరల్చుదము. ఈశతాబ్ద ప్రారంభముననే దక్షిణాఫ్రికాలో యింగ్లాండునకు చాలవిస్తీర్ణములగు ప్రదేశములు చిక్కినటు అయినదిపరకే చదివియుంటిమి. కాని యిచ్చటపని చేయుటకు తగినంతమంది కూలీలును కార్మికులును లేకపోయిరి. అందుకొరకు "వలసపద్ధతి" యుద్ధరింపబడెను. దీనిప్రకారము కూలీలను భారతదేశమునుండియు, యితరఆసియాదేశములనుండియు కంట్రాక్టుపద్ధతిపైన పంపబడుదురు. ఆప్రదేశములలో ధనము దొరుకుననియు కుబేరులగుటకు వీల్పుగలవని యాశలగల్పించి బీదలగు కూలీలనచ్చటకు గొనిపోయి తోటలలో చాలగష్టపెట్టెదరు. వారలకు సాధారణ మానవుల కుండవలసిన హక్కు—

తైననులేవు. కష్టములకు తగినంత కూలిలేదు. ఎట్లో నిర్ణయ కాలము ముగిసినదనిపించుకొని స్వేచ్ఛగా నివసించుటకు మార్గములుగానరావు. ఆసియావాసులును, ముఖ్యముగా భారతీయులును ప్రత్యేకస్థలములలో నివసింపవలసియుండును. కొన్ని ప్రదేశములలో తలపన్నునీయవలెను. నేరస్థులవలె వ్రేలిముద్రలను తీసుకొందురు. నడచెడు మార్గములందును రైళ్లయందును వీరలకు ప్రత్యేకస్థలములుగలవు. భారతీయులా దేశములో యాస్థులను సంపాదించుటకు వీలులేదు. ఇట్టిపరిస్థితులే ఫిజీద్వీపములలోను, సామ్రాజ్యములోని యితరప్రదేశములలోనుగలవు. ఆస్ట్రేలియాలో ఖాళీభూమిచాలయున్నను భారతీయులనచ్చటకు పూర్ణమైన యాంగ్లభాషా పాండిత్యమున్నగాని రానీయరు. అప్పటికైనను మిగిలినవారితో సమానమైన హక్కులులేవు. కెనడాకు పోవలయునన్న హిందూదేశమునుండి ప్రత్యేకపు టోడపై దారిలో నెక్కడనాగకుండ వెళ్ళినగాని రానీయరు. అటులచేసినను "కొమగటామారు" యోడయొక్కయు దానిపైని తిన్నగా కెనడాకు ప్రయాణముచేసిన భారతీయులయొక్కయు నిరసనము మరువ వీలులేదు. ఒకేసామ్రాజ్యమునందు నివసించుచున్న భారతీయ పౌరుల కితరప్రదేశములో జరుగు మర్యాదలివియే. హిందూదేశమునందన్నో యొక్క యాంగ్లేయులేగాక పైరీతినిమనల నవమానించు యధినివేశములవారలకుగూడ దేశీయులకంటె భిన్నములును సౌకర్యములును

నగు ప్రత్యేకహక్కులు గలవు. గతశతాబ్దములో దక్షిణాఫ్రి కాకేగి యచ్చటపరిస్థితులగాంచి యవమానింపబడి గాంధిమహాత్ముడు కష్టజీవుల సౌభాగ్యము కొరకును, మాతృదేశగౌరవ రక్షణముకొరకును వివిధవిధముల కృషిసల్పెను. ఎన్నివిధముల సహాయపడినను, పత్రికలలో పోరాడినను, ప్రార్థించినను దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వము లొంగకుండుటజూచి మహాత్ముడు 1913 సంవత్సరములో సత్యాగ్రహోద్యమ ముపక్రమించెను. వేలకొలది జైలులకేగిరి. యనేకకష్టములకు పాల్పడిరి. అయినను ధృఢమనస్కులై శత్రువులకు లొంగలేదు. హిందూదేశము భారతీయులకు యనేకవిధముల తోడ్పడెను. జనరలుస్మట్సు కత్తియుద్ధము లేకుండగనే యోడింపబడి భారతీయులకు కొన్ని కోరికల నెరవేర్చుటకు గాంధిమహాత్మునితో రాజీచేసుకొనెను. ఇంతలో మహాయుద్ధము వచ్చెను. మహాత్ముడు మాతృదేశోద్ధరణకై యిచ్చటకు వచ్చెను. కాని దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వము వాగ్దానముల చెల్లించుట యటుండ నేడుఆసియావాసులను ప్రత్యేకించుటకు ప్రయత్నించుచు మొన్నమొన్న భారతీయ ప్రభుత్వమువారు బంపినయడ్డు సవాళ్ళకైనను జవాబునిచ్చుటకు సమ్మతింపలేదు. ఇక కెన్యాసంగతి వేరుగా చెప్పనక్కరయే లేదు. కెన్యా తూర్పుఆఫ్రికాలోని యధినివేశము. అచ్చట 8000 తెల్లదొరలును వేలకొలది సంవత్సరములనుండి యచ్చటనుండి దేశసౌభాగ్యమునకు తోడ్పడిన 30000 భారతీయులును,

20 లక్షుల దేశీయులును గలరు. కెన్యా పరిపాలనయంతయు ముఖ్యముగా తెల్లవారి యధీనములోనున్నది. ఎక్కడునున్న భారతీయులకు ఎన్నిక హక్కులు చాలలేవు. పీఠభూములలోనికి నల్లవారుపోరాదు. ఇట్టియన్యాయపుచర్య లాదేశములో జరుగుచుండెను. భారతీయులు న్యాయమైన హక్కులకొరకు పోరాడుటకొరకై ఆంగ్లదేశమునకు రాయభారుల నంపిరి. తెల్లవారుకూడ తమప్రతినిధులనంపిరి. కాని పర్యవసానము మొన్న నేప్రకటింపబడెను. భారతీయులు కోరినహక్కులు నిరాకరింపబడెను. తెల్లవారలు జనసంఖ్యలో భారతీయులకంటె దక్కువగాయున్నను వారలకు ప్రాతినిధ్యమెక్కువ. పీటభూములన్నియు తెల్లవారివే. ఇకపైని భారతీయులు విరివిగా యచ్చుటకు వలసరాకూడదు. ఇవియే ముఖ్యసూత్రములు. కెన్యా సమస్యాపరిష్కారమే భారతీయులకు యధినివేశములలోనున్న గౌరవము నిరూపించునని శాస్త్రిగారే వక్కాణించిరి. నేడేయీశాస్త్రిగారు యీపరిష్కారానంతరము భారతీయుల గౌరవము వినాశనమయినదని పల్కియున్నారు. అట్టియెడ బ్రిటీషువారి న్యాయవిమర్శనయందు పరిపూర్ణనమ్మకముగలిగి ఆంగ్లమానసపుత్రుడైన శ్రీనివాసశాస్త్రిగారికే యీయూహ తట్టినపుడు యితర భారతీయుల యభిప్రాయమును గురించి వేరుగా వ్రాయనక్కరలేదు.

ఇరువదవ శతాబ్దప్రారంభమున హిందూదేశమునకు నిజ

పరిపాలకుఁడు కర్జనుప్రభువు. కర్జను యెంత సమర్థుడయినను, తన సామర్థ్యము నప్పు డేదేశములో నభివృద్ధినొందుచున్న జాతీయోద్యమము నడచివైచుటకు వినియోగించెను. బెంగాలీల న్యాయశక్తిని భ్రష్టించెను. ప్రజలకోరికకు వ్యతిరేకముగా బంగాళమును విభజించెను. దానితో జాతీయోద్యమము పెచ్చుపెరిగెను. దేశములోని నాయకులు బలువురు విదేశీబహిష్కారమును బోధింపసాగిరి. 1906 సంవత్సరములో కలకత్తాలో జరగిన దేశీయమహాజనసభలో స్వరాజ్యమంత్రమును భారతపితామహుడగు నౌరోజీ బోధించెను. కాంగ్రెసుకూడ స్వదేశీకొరకై తన యామోదమును దెలిపెను. దేశములో విప్లవోద్యమము బయలుదేరెను. గాని పలువురు నాయకులు దానికి వ్యతిరేకముగా నుండిరి. కాని జాతీయవాదులు తిలకుమహారాజు నాయకత్వముక్రింద పరిపూర్ణ బహిష్కారమును కొనసాగింప నిచ్ఛగించి వందేమాతరధ్వనుల దేశములో మిన్నుముట్ట జేసిరి. అందువలన 1907 సం॥లో సూరతులో జరగిన కాంగ్రెసులో గల్లంతుజరిగి అతివాద మితవాదప్రముఖులు విడిపోయిరి. తమదేశసేవాతత్పరతకై తిలకుమహారాజున కారుసంవత్సరములు కారాగారవాసమును, లజ్పతిరాయునకు దేశాంతరవాసమును లభించెను. తత్కాల శాంతికొరకును, మితవాదుల బుజ్జగించుట కొరకును, 1909 లోకొన్ని సంస్కరణము లీయబడెను. నిజాధికార విరహితులయిన మితవాదులప్రభ వెలుగజొచ్చెను.

యింకొకవింత జరిగెను. దేశములో నెన్నడో విప్లవోద్యమము గలదను వంకమీద తద్విచారణకై రౌలటుసంఘమును ప్రభుత్వమువారు నిర్మించిరి. అధికార పక్షపాతులగువారల సూచనల ప్రకారము కొన్నిచట్టములు చేయబడెను. వానివలన ప్రజలకుండు సామాన్యహక్కులు సన్నగిల్లెను. పోలీసువారికి హక్కులు యధికమయ్యెను. పునర్విచారణయు వాదమును లేకుండ వానివలన శిక్షలను విధింపవచ్చును. ఎంతమంది నాయకులు వలదని పోరాడినను యది శాసనమగుటజూచియే తచ్ఛాసనమునకు సత్యాగ్రహోద్యమమును గాంధిమహాత్ముడు నెలకొల్పెను. దేశమంతయు యుత్సాహపూరితమయ్యెను. నిర్ణీతదినమున ప్రజలు హరతాళములజరపి యుపవసించి జాతీయభావముల వెలిబుచ్చిరి. ఈ విజయమంతయు ప్రభుత్వమున కేవగింపుగా నుండెను. ఈసమయమున పంజాబునకు మైకేలు ఒడయరు పరిపాలకుడు. ఆతడు తనరాజ్యములో నిట్టి విజయోత్సవముల గాంచి ఖిన్నుడై, విప్లవోద్యమము గలదనువంకమీద కిచులూ సత్యపాలు, చౌదరీ మొదలగు నాయకులను ప్రవాసము యనవసరముగా రాష్ట్రములో సైనికశాసనములలో పెట్టెను ఈ సైనికపరిపాలనను వర్ణించుట కొక్కగ్రంథము చాలదు కాని డయ్యరు జలియనువాలాబాగులో చేసిన వధయు, జా ను, బోస్వరుస్మిత్తులు ప్రజలను, విద్యార్థులను పెట్టిన ఘోరములును భారతీయు లెన్నటికిని మరువజాలరు. ఈవధల

యింకొకవింత జరిగెను. దేశములో నెన్నడో విప్లవోద్యమము గలదను వంకమీద తద్విచారణకై రౌలటుసంఘమును ప్రభుత్వమువారు నిర్మించిరి. అధికార పక్షపాతులగువారల సూచనల ప్రకారము కొన్నిచట్టములు చేయబడెను. వానివలన ప్రజలకుండు సామాన్యహక్కులు సన్నగిల్లెను. పోలీసువారికి హక్కులు యధికమయ్యెను. పునర్విచారణయు వాదమును లేకుండ వానివలన శిక్షలను విధింపవచ్చును. ఎంతమంది నాయకులు వలదని పోరాడినను యది శాసనమగుటజూచియే తద్శాసనమునకు సత్యాగ్రహోద్యమమును గాంధిమహాత్ముడు నెలకొల్పెను. దేశమంతయు యుత్సాహపూరితమయ్యెను. నిర్ణీతదినమున ప్రజలు హరతాళములజరపి యుపవసించి జాతీయభావముల వెలిబుచ్చిరి. ఈ విజయమంతయు ప్రభుత్వమున కేవగింపుగా నుండెను. ఈసమయమున పంజాబునకు మైకేలు ఒడయరు పరిపాలకుడు. అతడు తనరాజ్యములో నిట్టి విజయోత్సవముల గాంచి ఖిన్నుడై, విప్లవోద్యమము గలదనువంకమీద కిచులూ సత్యపాలు, చౌదరీ మొదలగు నాయకులను ప్రవాసము యనవసరముగా రాష్ట్రములో సైనికశాసనములులోపెట్టెను ఈ సైనికపరిపాలనను వర్ణించుట కొక్కగ్రంథము చాలదు కాని డయ్యరు జలియనువాలాబాగులో చేసిన వధయు, జాను, బోస్వరుస్మిత్తులు ప్రజలను, విద్యార్థులను పెట్టిన ఘోరములును భారతీయు లెన్నటికిని మరువజాలరు. ఈవధల

కారకులయినవారిని శిక్షింపలేదు. విచారణసంఘముల ఫలితములు ప్రభుత్వముహారి సూచనలు, పార్లమెంటులో డయ్యరు సమర్థనము యివియన్నియు, బ్రిటీషు న్యాయమునందు విశ్వాసముగలవారినయినను నిస్పృహులజేసివైచెను. దీనికితోడుగా ఖిలాఫతు వ్యవహారమువచ్చెను. మహాయుద్ధములో ముసల్మానులు తమఖలీఫాకు వ్యతిరేకముగా పోట్లాడిరి. ఇందుకు ప్రతిఫలము తుర్కీస్వతంత్రతను బోగొట్టమని ప్రధానమంత్రి వాగ్దానమొనర్చెను. కాని సెవర్సుసంధిలో తుర్కీని నామమాత్రావశిష్టము జేసిరి. కొన్ని ప్రదేశములను మిత్రమండలివారు సంరక్షణరాజ్యములుగాబంచుకొనిరి. కాన్‌స్టాంటినోపిలు నగరముమాత్రము తుర్కీసుల్తానును, ప్రపంచకములోని ముసల్మానుల సంరక్షుడగు ఖలీఫాను మిత్రమండలి సైనికపరివేష్టితమై మిగిలియుండెను. తమమతపీఠమునకు భంగము కలుగుట జూచి ముసల్మానులును, వారికితోడుగా హిందువులును యాందోళనచేసి న్యాయభారములనంపినను లాభములేకపోయెను. దానిపై మహాత్ముడు అసహాయోద్యమమును, పంజాబు ఖిలాఫతు వ్యవహార నిర్ణయములకును, స్వరాజ్య సంపాదనకొరకును బ్రయోగించెను. సార్జన్యవిదితమును, మహోద్వేజస్ఫూర్తమైన యీ యుద్యమము భారతీయులనందరను ఏకముఖముగను దెచ్చెను. కొందరు న్యాయవాదులు వృత్తులను విసర్జించిరి. విద్యార్థులు ప్రభుత్వప్రబోధకములగు యాంగ్లకళాశాలల బహిష్క

రించిరి. విదేశవస్త్రములు యగ్నికాహుతి జేయబడియెను. రాట్నప్రచారము విశేషముగాజరిగి నడుకునూలే దేశములో వస్త్రముల కుపయోగింపబడసాగెను. పలువురునాయకులు సుమారు 25000 మంది ప్రభుత్వమును దాని యన్యాయచర్యలను దిరస్కరించి కారాగారముల కేగిరి. ప్రపంచకములో మహోత్కృష్ట పురుషుడని పొగడ్తగాంచిన మహాత్ముడుగూడ కారాగారమున ఆరువత్సరములశిక్ష ననుభవించుచున్నాడు. కాని యేతదుద్యమము సాగుచునే యున్నది. ఈమహోద్యమ తత్వమే పాశ్చాత్యపరాజయమునకు మార్గము జూపగలదని మానమ్మకము. గావున దానితత్వము నాఖరున విపులపరచెదము.

గతయధ్యాయములోనీజిప్టు యాంగ్లేయులవశమయ్యెనని వివరించితిమి. ఈజిప్టునగూడ నేడు స్వాతంత్ర్యసమరము జయప్రదముగా జరుగుచున్నది. ఈజిప్టుదేశ మతిప్రాచీనమయినది. తాత్కాలికపు ఆంగ్లేయుల పాలనదేశమందు శాంతినొడగూర్చినను, స్థిరముగా వారచ్చట పాదుకొనియుండుట ప్రజలకు నచ్చలేదు. ఈజిప్టునకొక శాసనసభ నేర్పాటుజేసిరిగాని, దాని సభ్యులందరు జాతీయవాదులగుటచేతగాబోలు ఐరోపాసంగ్రామప్రారంభమున దీని నడచివైచిరి. యుద్ధకాలములో ప్రజల నతిఘోరముగా శాసింపనారంభించిరి. పలువురను బలవంతముగా సైనికులుగా దయారుచేసిరి. పత్రికలను ప్రజాభిప్రాయము

నడగద్రొక్కిరి. కాని ప్రజల యుత్సాహముతగ్గలేదు. మంత్రి వర్గమువారు రాజీనామానిచ్చిరి. ప్యారిసులో జరుగు సంధిసభకు తమ ప్రతినిధులపంపుటకు యత్నించిరి. వారికి యడ్డంకులు కల్పింపబడెను. ఆఖరునకు వారు ప్యారిసుపట్టణమునకు వెళ్ళగా వారికెవ్వరును దర్శనమీయలేదు. పైగా యీజిప్టు ప్రభుత్వము రాయభారులు ప్రజాప్రతినిధులు గారని బ్రకటించెను. అందుకొరకై దేశములోని బ్రజలవద్దనుండి సంతకములు తీసుకొనుచుండగా, ప్రభుత్వమువారు దానిని నిషేధించిరి. ఆ ప్రకటన వచ్చుసరికే వారు 20 లక్షల సంతకముల సంపాదించియుండిరి. యుద్ధము ముగిసినతరువాతగూడ దమకు స్వాతంత్ర్యమురాకుండుటజూచి వారలకు దృఢప్రతిజ్ఞ యెక్కువాయెను. కావున 1919 లో సంస్కరణముల నిచ్చెదమనివచ్చిన మిల్నరుసంఘమువారు బహిష్కరింపగలిగిరి. ప్రభుత్వోద్యోగియులుసంఘము దరిచేరలేదు. విద్యార్థులు బహిష్కారమును బోధించుట కుత్సవములు జేయసాగిరి. మంత్రులకు యితర యుద్యోగియులకు కాపలా గాయుచుండిరి. స్త్రీలు యుత్సవములుచేసియు, ట్రాంబండ్లపై కెక్కి పట్టణమంతను తిరుగాడుచు జాతీయతను బోధింపసాగిరి. పదేండ్లబాలికలుగూడ యీ యుద్యమములో పాల్గొనియుండుటజూడ వారి భావోద్రేకము వెల్లడికాగలదు. మిల్నరుప్రభువునకు దేశీయుల దృఢప్రతిజ్ఞయు, జాతీయతాశక్తియు వెల్లడియయ్యెను. ఎంతకాలము వేచి

యున్నను తమ్మెవరు గాంచకుండుటజూచి మిశ్రుసంఘము గృహోన్ముఖమయ్యెను. అప్పటివారు కొన్నిముఖ్యమయిన సలహాలనిచ్చిరిగాని బ్రిటీషు మంత్రివర్గమువారు వానికి సమ్మతింపలేదు. పైగా దేశీయనాయకులగు జగులుకపాషాను నిర్బంధములోనుంచి ప్రవాసమంపిరి. కొన్ని నెలలక్రిందట యాయనను విడుదలజేసిరిగాని స్వదేశమునకు వెడలుట కనుజ్ఞనీయలేదు. దానితో యీజిప్టులోని యుద్యమమంతరింపలేదు. దేశప్రజలు స్వాతంత్ర్యోన్ముఖులై మహత్తరమైనకృషి సల్పుచున్నారు.

అయిరోపా మహాసంగ్రామము ముగిసినతరువాత తుర్కీ సుల్తాను సామ్రాజ్యములోని మేలుభాగములు నిజపాలకుని హస్తచ్యుతినిగాంచినవి. సెవర్సుసంధి యనంతరము అరేబియా ప్రత్యేకరాజ్యముగా జేయబడెను. గాని దానిపాలకుడు నిజములో బ్రిటీషు సంరక్షణక్రిందయున్నాడు. మెసపొటోమియాను ఆంగ్లులును, సిరియాను ఫరాసులును, అనటోలియానునుయిటాలియనులును హస్తగతము జేసుకొనిరి. అవివారిసంరక్షణక్రిందనుండును. తుర్కీసుల్తాను నిజాధికారరహితుడగు బొమ్మవలెనుండవలెను. కానిసంధి తురుష్కుల కిష్టముగాలేకుండెను. కొలదికాలములోనే తురుష్కులు మహాశక్తివంతుడును ప్రతిభాశాలియునగు కెమలుపాషాక్రింద విజృంభించి అంగోరాలో నూతన ప్రభుత్వమును స్థాపించుకొనిరి. క్రమముగా వారిశక్తిని సంపాదించుకొనిరి. హిందూదేశములోని మహమ్మదీయులును హిం

మున్నులును గూడ వారికి ధనసహాయమును జేసిరి. వారుతమకు గృహశత్రువులును ఆంగ్లులవలన ధన, జనసహాయములును రహస్యముగా పొందుచున్నవారునగు గ్రీకులనోడించివైచిరి. తమ్మెదిరించుచో మిత్రమండలివారితోనైన డీకొనుటకు జంక రైరి. ఇంక చేయునది లేక మిత్రమండలివారు లాసేనులో సంధి మాటలనుపక్రమించిరి. తురుష్కులు కబురులకు లొంగలేదు. వారిసంధిషరతులలో నిజాధికారమును చాలవరకుబొందిరి పూర్ణమయినసంధి 24-7-23 నాడే చేసుకొనబడెను. ఈతురుష్కవిజయము ఆశియాయొక్కయు, భారతదేశముయొక్కయు నిగూఢశక్తులను బ్రచురించుచున్నది. ఈవిజయము ప్రపంచకములోని పాశ్చాత్య సామ్రాజ్యపాలనాప్రభకు వజ్రాయుధమయినదని వ్రాయవచ్చునను యూహను గొప్పగొప్ప పత్రికలు వెలిబుచ్చుచున్నవి.

ఇంగ్లాండున కధినివేశమయిన యమెరికాసంయుక్త రాష్ట్రదేశము నేడు దానికంటెను మహత్తరమయియున్నది. ఇదిగాక అమెరికాప్రజాస్వాతంత్ర్యరాజ్యము విద్యావిధానమునందును, ధనమునందును యమెరికా మిన్నయనవచ్చును. ఈయమెరికాలోగూడ రంగు బేధముండుట చాలవిచారకరము. ఇదివరకు వ్రాసినట్టుల నీగ్రోలను యమెరికాలో కూలిపనిచేయుటకు బానిసలక్రింద తీసుకొనిపోయిరి. అనేకసంవత్సరములు వర్ణింపనలవిగాని ఘోరకష్టములకు లోనైన నీగ్రోలకు 1865వ

సంవత్సరములో స్వేఛ చేకూరెను. నీగ్రోలు నేడు మూఢులు గారు. వారిలో ఒకరు వాషింగుటనువంటి మేధావులు గలుగుచున్నారు. కానివారింకను పల్లెలలో వ్యవసాయము చేసుకొనుచుందురు. ఈదీనులను వంచించుట కచ్చట తెల్లదొరలెంతెంత క్రూరములగయిన చేయుటకు జంకుటలేదు. ఎన్నికలలో వోట్లు నిచ్చు నీగ్రోలను బెదరింతురు. క్లూక్లుక్సు సంఘమువారు దమ యన్యాయప్రవృత్తులకు లొంగని నీగ్రోలను వధించుటకుగూడ జంకరు. ఇంతియేగాక యమెరికాలో "లించింగు" యను క్రూర పద్ధతిగలదు. తెల్లప్రజామూకముచెలరేగి న్యాయస్థానమునందు విచారణ జరుగుచున్న నీగ్రోనిందితుని విచారణ ముగియక మునుపే బహిరంగముగ చిత్రవధజేసెదరు. ఇట్టిచర్యలు యీ శతాబ్దములో వేయికిపైగ జరిగినవి. ఇట్టిచర్యలు యమెరికాకు కళంకమును గలిగించుచున్నవి. ఇప్పుడన్ననో నీగ్రోసంఘములు బయలుదేరినవి. వారు స్వరక్షణకు గడంగుచున్నారు. అమెరికాలో విద్యాధికులగు నీగ్రోలు స్వదేశమగుయాఫ్రికాలోని దీనసహోదరుల నుద్ధరించుటకుగూడ యత్నించుచున్నారు.

అమెరికాకు పెద్దసామ్రాజ్యము లేదుగాని కొన్ని ద్వీపములుమాత్రముగలవు. వాటిలో ముఖ్యమయినవి శాంతమహాసముద్రము మధ్యనున్న ఫిలిప్పైనుదీవులు. జపాను విజృంభించినచో తమకు నష్టము గలుగగలదను యూహచేవారు ప్రథమమునవాటిని స్వాధీనపరచుకొని కొంతయుపకారములచ్చటి

ప్రజలకు జేసిరిగాని 1916 సం॥లో తాము బ్రకటించినటుల స్వాతంత్ర్యమునీయలేదు. అక్కడగూడ జాతీయోద్యమ మెక్కుడుగా నున్నది. 3-3-21 తేదీని అమెరికా సెనేటు సభలో నుపన్యసింపుచు దీవులకమీషనరగు గోబాల్డనుగా రిటులుపన్యసించియుండిరి.

"ఫిలిప్పైను దీవులలో యమెరికావారికార్యభారము ముగిసినది. మీరుతలపెట్టిన ధర్మకార్యము సార్థకమయ్యెను. మేము ప్రాణప్రదముగా పూజించుచుండిన స్వాతంత్ర్యము నిచ్చెదమని శపథము జేసితిరి. స్వాతంత్ర్యసంపాదనమే మాపరమార్థము. ఆపరమార్థముకొరకే మాయత్నములన్నియు జరుగుచున్నవి. జాతీయభావ మెవరియందును యంతరింపదు. దానిని త్రుంచివేయుట కెవరికిని సాధ్యముగాదు. కాలచక్రము తిరిగినకొలది యీవాంఛ యతిక్రమించి బోవుచుండును. మేము యమెరికావారి దయాదాక్షిణ్యములనునమ్ముకొనియున్నంతకాలము మహావీర్యవంతమగు జాతివారము గాజాలము. ఇతరులవలె మేమును తలయెత్తుకొని గౌరవముగా తిరుగవలెనన్న కాలానుగుణ్యమైన కష్టనిష్ఠురములను సహించుకొని వికసింపవలసినవారము గావలయును."

గోబాల్డనుగారి వాక్యములు వారిదేశస్థుల భావానువృత్తిని దెలుపుచున్నవి. జపానువారివలని భయముచేత ఫిలిప్పైను దీవులకు స్వేచ్ఛనీయకుండుట పాడిగాదు. ఒక్కయమెరికావారికేగాక యితర తెల్లజాతులవారికందరకును యీనల్ల పచ్చ

జాతులన్నియు కంటకములుగా గాన్పించుచున్నవి. చీనాదేశీయు లును, భారతీయులును తక్కువకూలికి యెక్కువపనిచేయుదు రనుచో వారికి ప్రోత్సాహము గల్పింపవలయునుగాని వారిని బహిష్కరించి బాధించుట న్యాయముగానేరదు. అధినివేశము లలోనేమి మాతృదేశములలోనేమి భారతీయులకు సమాన హక్కులు లేవు. ఈమధ్య యమెరికాన్యాయస్థానములుగూడ యిట్టితీర్పుల జేసియుండెను. తెల్లవారికంటె శ్వేతేతరజాతుల సంఖ్య ప్రపంచకములో నెప్పుడు యెక్కువగానుండగలదు. ఇరువదవ శతాబ్దము గతించుచున్న కొలది తెల్లవారి నిరంకుశ పరిపాలన యప్రతిహతముగా కొనసాగుటలేదు. ప్రపంచకమం దన్ని దీనజాతులయందును వికాసము కలిగినది. నీగ్రోలును భారతీయులును యితరులును తెల్లవారి మర్మతంత్రములలో బడుటలేదు. అమెరికా భయముచేత నేడు జపాను "యాపు" ద్వీపమును వదలుకొనుటకు పూనుటలేదు. ప్రతిచోటను జాతి యధ్వజములు లేచినవి. జాతీయత వెల్లివిరియబారుచున్నది. కాని వీరెల్లరు నైజికస్వేచ్ఛను గాంచుటకు యుద్ధము లెంత మాత్రము మార్గములుగావు. మారణహోమములు పరిపాల కుల యాయుధములుగానేయుండుట మనకులాభము. స్వాతం త్ర్యమార్గము మహాత్ముడుబోధించు సత్యాగ్రహమేగాని వే రొండుగాదు. దానిననుసరించి ద్వేషవిరహితులయి కృషిసల్పు చోయన్నియధీనజాతులును త్వరలో ముక్తిగాంచగలవు.

శ్రీ

10 వ అధ్యాయము.

పాశ్చాత్య పరిపాలనము.

ఇంతవరకును పాశ్చాత్యులు సామ్రాజ్యసంపాదన మెట్లుచేసితిరో గమనించియుంటిమి. ఇప్పుడు వారిపరిపాలనా పద్ధతులను గమనించుట యుక్తము. 16 వ శతాబ్దములోని పోర్చుగీసు డచ్చివారల సామ్రాజ్య ప్రయత్నములు వర్తకసంబంధమయినవి. 17, 18 శతాబ్దములలోని ఆంగ్ల, ఫ్రాన్సు సామ్రాజ్యములుగూడ యట్టివేయని నుడువవచ్చును. పాశ్చాత్యులు సంపాదించిన రాజ్యములు రెండురకములు. అనాగరికప్రదేశములు. నాగరికప్రదేశములు. అనాగరిక ప్రదేశములలో నీలముచోట్ల యాదిమనివాసులను మటుమాయము జేసి సామ్రాజ్యములు స్థాపించుటయినది. దీనికి యాస్ట్రేలియా తార్కాణము. ఇక రెండవరకములో భారతదేశమును గమనింపవలెను. ఇచ్చట పాశ్చాత్యుల కేవిధంబునను దీసిపోవని నాగరికత గలదు. అందుకొరకు వారు వేఱ్వేరు మార్గముల గమనింపవలసివచ్చెను. సామ్రాజ్యముల నెందుకు సంపాదింపవలయునన్న విషయము

నకు పాశ్చాత్యులేమి జవాబొసంగెదరో ముందరగమనింతము. మాతృదేశముయొక్క రాజ్యాభివృద్ధిని పెంచుట ప్రతిపౌరుని యొక్క ధర్మము. రాజ్యస్థాపనచేసిన కారణముచేత పోర్జరీచేసిన రాబర్టుక్లైవుగారు వీరవతంసులయిరి. రెండవవాదము స్థానికప్రజలకు నాగరికత మప్పవలయుననియు, పాశ్చాత్యుల సామ్రాజ్య నిర్వాహణము మానవ కళ్యాణముకొరకేయని చెప్పుటయునయియున్నవి. దీనినే క్లిప్లింగుగారు "తెల్లవానిబరువ" ని చెప్పియుండిరి. అచ్చటిప్రజల కిష్టమున్నను లేకున్నను మానవ కళ్యాణముకొరకైనను వారి నితరులవలె దయారుచేసి పాశ్చాత్య విజ్ఞానమునే పెంపొందజేసి ప్రపంచకములో నెచ్చటను యనాగరికత లేకుండజేయుట తెల్లవారి సత్వసిద్ధమైనహక్కు. ఇంకొకవాదము సామ్రాజ్యముండుట సామ్రాజ్యాంతర్గత దేశములన్యోన్య సహాయముచే పరిపూర్ణ స్వేఛనందుటకే యనుట. ఈవాదముమనదేశములో నిమితవాదులు నమ్మిరురు. కొన్నా పరిష్కారములో నీసుకొంచెము కండ్లుతెరచిరి. ఈవాదన నైజమును పాణికరుగారు తమగ్రంథములో వ్రాసిన యీసంగతులు దెలుపును. "అధీనప్రజలకు సంబంధించినంతవరకు బ్రిటీషు ప్రభుత్వము ప్రజాప్రాతినిధ్య పరిపాలనకై వగచుటలేదు. ఆప్రభుత్వము నిజముగా నల్లజాతులను పీల్చిపిప్పిచేయుచున్న తెల్లజమీందారులవర్గము. దానిని నిజముగా "బ్రిటీషు సామ్రాజ్యవర్తక కంపెనీ లిమిటెడు" యనవలయును. అదియు సామ

న్యవర్తక సంఘములవలెనే ప్రభుత్వ భాగస్వాములకు యత్యా ధికలాభమును పంచియిచ్చుటయందే గృషిసల్పుచున్నది.

ఐరోపియనులకు ప్రపంచకము నావరించుకొనుటలో రెండువిషయములు బురికొల్పినవి. మొదటిది యార్థికవిషయము. రెండవది సైనికవిషయము. తమదేశములో యంత్రయుగము వచ్చినతరువాత, వస్తునిర్మాణముకొరకు పరికరములనిచ్చుటకును, తయారయినవి కొనుటకును ప్రదేశములు కావలసివచ్చెను. ఆదేశములు లేనిచో పాశ్చాత్యదేశములో ప్రజలకు జీవనాధారమేలేదు. కావున వేర్వేరుదేశములవారు యాఫ్రికాలోను, ఇండియాలోను, ఆశియాలోను ప్రదేశములను సంపాదింపసాగిరి. పిమ్మట వర్తకమును గాపాడుకొనుటకయి వర్తకప్రదేశములను సంపాదింపవలసివచ్చెను. అందుకొరకు జిబ్రాల్టరు, తూర్పుదీవి మొదలగునవి యాశింపబడియెను. పిమ్మట సంపాదించిన ప్రదేశముల కాపాడుటకయి సరిహద్దుదేశముల జయింపవలసివచ్చెను. యీజప్టుసంపాదింపక పోయినచో హిందూదేశముతో వర్తకముగష్టము. అది శత్రువుల యధీనములో నుండరాదు. ఇటులనే బంగాళముకొరకు అయోధ్యను, దానికొరకు పంజాబును, యింగ్లీషువారు జయించిరట. నేడుపంజాబుకొరకు ఆఫగనిస్థానములోను, దానిపైన పరిష్యాలోను యాంగ్లేయుల యత్నములు ప్రత్యక్షములే. ఇంకొక ముఖ్యమయినలాభము యొకదేశము జయించినచో యాదేశప్రజల సహాయముతో యి

తరదేశముల వశపర్చుకొనవచ్చును. ఈవిషయములో హిందూదేశమెట్లుల వినియోగింపబడెనో మనకువిదితమే. ఈచర్యయంతయు యొక కథలాగునున్నది. ఒక సన్యాసి గోచిని యెలుకలు కొట్టుటచే యొకపిల్లిని సంపాదించెను. దానికి పాలకొరకు యావును, దానికి మేతకై పొలమును, దానిలో పండుధాన్యమును వినియోగించుటకు భార్యను సంపాదించెను. దానితో సన్యాసమెగిరిపోయి మోక్షము దూరమయినది.

ఇకవీరు యవలంభించిన పద్ధతులను గమనింతము. సైనికబలములేని ఆల్జియర్సును, తమరాయభారిని దూషించిరను కారణముచే పరాసులుగలుపుకొనిరి. మతబోధకుని జంపిరను వంకపై జర్మనీ చైనానుండి మంచిరేవుపట్టణమును సంపాదించెను. లేనిచో దేశపరిపాలకులకు దుర్వ్యయముమప్పి, యప్పులుపెట్టి రాజ్యములబొందిరి. ఈవిధమున ఈజిప్టును ఆంగ్లేయులును, మొరాకోను పరాసులును గలుపుకొనిరి. కొన్నిరాజ్యములలో యశాంతియున్నదను వంకజెప్పి వాటిని కలుపుగొనుట తటస్థించినది. ఈరీతిన యోధ్నా నాంగ్లులును, కొరియాను జపానీయులును వశపర్చుకొనిరి. దేశీయుల యనుమతిలేకనే తమలోదాము వేర్వేరురాజ్యములలో ప్రవేశము గలిగించుకొనుటకై పాశ్చాత్యులు పంచుకొనజూచుటయొక మార్గము. ఈరీతిని ఆంగ్లులు యీజిప్టును, పరాసులు మొరాకోను, సైప్రసు ఆంగ్లేయులకును, ట్యూనిసు పరాసులకు

ను, యుద్ధానంతరము యింగ్లాండు మెసపొటోమియాను, పాలెస్టైనీయాను, యిటలీ యనటోలియాను, సిలీసియాలను బంచుకొనెను. అనాగరికప్రజలకు వింతవస్తువులు, తుపాకులునిచ్చి పెద్దవిస్తీర్ణముల సంపాదించుట మరియొకమార్గము. ఈరీతినియాఫ్రికాలోను, న్యూజిలాండులోను ప్రయత్నింపబడియెను. ఇవన్నియు పాశ్చాత్యరాజ్యనీతి ప్రభావమును దెలుపును.

వీరి పరిపాలనవలన సామ్రాజ్యమునకేమయిన లాభములు గలవాయని విమర్శించినచో అనాగరికప్రజలకుకూడ లాభము చేకూరినటుల గాన్పించదు. సాధారణముగా వలసకుబోయెడు ఐరోపియనులు గొప్పకుటుంబికులు గానేరరు. అందుచేత వారి సంపర్కములవలన పాలితులకుగొప్పసాంఘికలాభములు చేకూరలేదు. తూర్పుయిండియా వర్తకసంఘమువారి గుమాస్తాలగు యువకులెట్టిచర్యలు జేసెడివారో మునుపొక యధ్యాయములో వర్ణించితిమి. కాని అనాగరికప్రదేశములలో వీరివలన సంఘకట్టుబాట్లుబోయి, త్రాగుడు వ్యభిచారము హెచ్చెను. హిందూదేశము మొదలగు నాగరికప్రదేశములలో మొదటి సంఘము కొంతలొంగినను తిరిగి స్వనిరీక్షణతో పూటుబడి స్వజాత్యుద్ధరణకు బూనుకొన్నది.

ఇంకపరిపాలనాపద్ధతులనువిమర్శింతము. శివిలుశాఖాపరిపాలనాపద్ధతి ముఖ్యమయినది. ఇంగ్లండులో ఐ. సి. యస్. ప్యాసయిన యువకులనే యెక్కుడుగా యున్నతోద్యోగములలో నుం

చుట. వీరిలో కలెక్టరులు ముఖ్యమయినవారు. వారితోడనే సామ్రాజ్యము నిలచియున్నదని వారందరు వాదింతురు. వారి చ్చుటకు వచ్చుసరికే కొంత తమసాంఘికాధిక్యత గలదని నమ్ము దురు. కావున దేశీయులనిన వారలకు గౌరవము దక్కవ. వారి యధికారము చలాయించుచుండుటకు కొన్ని సహకారపద్ధతులు గలవు. మొదటిది దేశములో నంతఃకలహములు పెంచుట. చిన్నికలతలను వేయిమడుంగులు వృద్ధిజేసి ద్వేషానలము రగు ల్కొల్పుట. ఈరీతిని హిందూముసల్మానులకును, ఈజిప్టులో ముసల్మానులకును, కాప్టులకును, సింహళములో తమిళములకు ను, సింహళీయులకును వైషమ్యము ప్రోత్సహింపబడియెను. రెండవది గౌరవముల లంచముపద్ధతి. ఏవోకొన్ని బిరుదులను కితాబులను తగిలించి ప్రతికక్షులను తమవైపునకు ద్రిప్పుకొం దురు. దివానుబహద్దూరులు, సర్లు, కె. సి. ఐయిలు అందరు ప్రభుత్వపక్షపాతులేగదా ? మరియొక ప్రధానమార్గము దమ యాధిక్యతను బ్రకటించుకొనుచు ప్రతిష్టకై పెనగులాడుట. ఈ పద్ధతి న్యాయస్థానములలో గలదు. ఒకేతప్పుజేసిన హైందవున కొకశిక్ష. దానికే ఐరోపియనుకు నామమాత్రశిక్ష. మరియు విద్యాలయములలో నెల్లపుడు తమతత్వము, నాగరికత, యాధి క్యతబోధించి బాలుర భావదాస్యపరుల జేయుచున్నారు. ప్రజలకు “మీకు శక్తిలేదు. మేమే రక్షింపవలెను.” మేము లేనిచో మిమ్ము పరదేశీయులు మ్రింగివైతురని నిస్పృహాల

జేయుచున్నారు. మొన్న మొన్నటివరకు దీనివలన నిజముగా దాము సామర్థ్యరహితులమని నమ్మియుండిరి. అన్నిటికంటెను ముఖ్యమయినది దేశములో ప్రజల నిజాభిప్రాయమును వెల్లడి జేయనీయక యడచివైచుటయే పత్రికాస్వాతంత్ర్యముగాని, వాక్స్వాతంత్ర్యముగాని యుండనీయరు. ఈమూలమున జాతీయోద్యమము నడుగదొక్కుటకు బ్రయత్నించుచున్నారు. పై పద్ధతులే ఆంగ్లేయులకు సైనికబలముకన్న నెక్కుడు పరిపాలనా విషయములో తోడ్పడుచున్నవని చెప్పకతీరదు.

సామ్రాజ్యపాలనాతత్వమిట్టిది. సామ్రాజ్యములను జయించినరీతులను పరిపాలించుమార్గములను మనము గ్రహించితిమి. మనభావము లెట్లున్నను నేడు ప్రపంచమును పాశ్చాత్యసామ్రాజ్యములు వరించియున్నవి. ఐరోపాయుద్ధానంతరము గూడ యధీనరాజ్యముల దుస్థితిమారలేదు. ఇట్లు ప్రపంచక మంతయు ఐరోపియనుల స్వలాభమునకై స్వేచ్ఛావిరహితమయి యుండవలసినదేనా యని యీచిన్నిపొత్తము చదువుటచే గలుగుసమస్య. స్వరాజ్యము గాంచుటకు మార్గమేమి? యుద్ధమా? లేక వేరొకటా? యనునవి ప్రధానసమస్యలు. యుద్ధమనవసరము. రక్తపాతము హీనకార్యము. స్వరాజ్యసంపాదనకు రక్తపాత విరహితమయిన రాజబాటగలదు. దానినే నిరూపించి యీచిన్నివ్యాసమును ముగింతెము.

ఇకమీద సామ్రాజ్యముల గతియేమి? ఆసియా యాఫ్రి

కాఖండములు హస్తగతముకానిచో యైరోపియనుల జీవనమే కష్టసాధ్యమను విషయమెల్ల నెరింగినదే. కావున వారు స్వాయముగా న్యాయబుద్ధితో నిచ్చట పరిపాలనను వీడుట కిచ్చగింపరు. పరిష్యాలో మల్లీలు ఆంగ్ల-పరిష్యాసంధిని వినుటకైన యొప్పుటలేదు. చైనాలో జాతీయవికాసత హెచ్చుచున్నది. ఈజిప్టులో జగులుడు జాతీయభావమును పరిస్ఫుటముజేసెను. కెమలుపాషా విజృంభించి తుర్కీకి జయముచేకూర్చెను. భారతదేశములోన సహాయోద్యమము దిగ్విజయముగా నిర్వహింపబడుచున్నది. వీటెనన్నిటిని బరికించి జూచినచో ఆశియాలో పాశ్చాత్యసామ్రాజ్యముల జీవనము రోజులలెక్కలోనికి వచ్చినదని పాణికరుగారు వ్రాసినసంగతి నిశ్చయము.

దైవసహాయముతోబాటు మహోద్యమములకు బురుషలక్షణమే బ్రధానము. స్వరాజ్యసంపాదనకుగూడ బురుషయత్నమవసరము. కాని యీవిషయములలో యుద్ధముగంటె దౌర్జన్యరహితమార్గమే సరియయినదని మానమ్మకము. ఈ సిద్ధాంతమును ప్రపంచకములో మహోత్కృష్ట పురుషుడవి వన్నెగాంచిన గాంధిమహాత్ముడే బోధించియున్నాడు. మానవుల రాజ్యములకొరకు బోరాడి రక్తపాతము జేయుటకు సృజియింపబడలేదు. శాంతప్రవృత్తులయి, ద్వేషవిరహితులయి, సత్యమార్గమున జీవితమును బాలింపజేసుకొనుటకే సృజింపబడిరి. అపకారికి యుపకారము చేయుటుత్కృష్టధర్మము గానేరదు. ద్వేష

ము, ద్వేషమునే ఫలింపజేయుననునది యందరెరింగినదే. కావున మనకు యుద్ధములుగాని, ద్వేషములుగాని యెన్నటికినివలదు. ద్వేషపూరితుడగు హిరణ్యకశిపునికంటె సత్యాగ్రహియగు ప్రహ్లాదుడే లోకమాన్యుడు. ప్రహ్లాదుడే మహాత్ముని నిర్ణీతమార్గమున కాదర్శపురుషుడు. దక్షిణాఫ్రికాలో సత్యాగ్రహోద్యమవిజయమును చూడుడు. మహాయుద్ధములోపాల్గొని తన్నవమానించుచో శత్రురక్తమును దనకృపాణికర్పించి అకాలీ శిక్కువీరుడు సైనికులచే దెబ్బలనుదిన్న యవమానమునుసహించి, ధీరత్వముతో గురుకాబాగును వశపర్చుకొన్నవిధము మన కాదర్శము. యుద్ధములో యుద్రేకముతో శత్రుసైనికునకు బలియగుటకంటె యుద్రేకములేకుండ నైచ్ఛికముగా శత్రుసైనికుని దెబ్బలకు దలయొగ్గుటయే నిజమయిన ధీరత్వము. ఇదియేల మొన్నయుద్ధములో నెన్నడు విని యెరుగనన్ని దౌర్జన్యములజేసిన జర్మనీ, నేడుపరాసులు రూరుప్రాంతము నాక్రమించుకొనగా సాత్వికనిరోధము జేయుచున్నది. కార్మికులు బనిచేయుటలేదు. ప్రజలు శిక్షలకు బాల్పడుచున్నారు. కాని జర్మనులు దుపాకిని బ్రేల్చుటలేదు. తుపాకుల కర్మాగారమయిన క్రుప్పుఫ్యాక్టరీ యధికారి కోటీశ్వరుడుగూడ 15 వత్సరముల శిక్షకు బాల్పడెను. ప్రపంచకమంతయు జర్మనీని బొగడుచున్నది. ఫ్రెన్సుయన్ననో వణకుచున్నది. నేడు నాగపురములోగూడ యుద్యోగులు స్వరాజ్యపతాకమును నిషేధించుచున్నతరిని వందలకొలదియువ

కులు, ఐచ్ఛికముగా శిష్యులకు బాలగుచున్నారుగాని దౌర్జన్యము జేయుట లేదు.

ఇట్టి మహాతత్వము నెఱింగియే గాంధిమహాత్ము డసహాయోద్యమమును ప్రారంభించెను. ఆకార్యక్రమమును నిర్వహించుచో స్వరాజ్యము దప్పక చేకూరును. భారతదేశ మీయుద్యమమార్గమున జాత్యైక్యతను, స్వరాజ్యమునుగాంచుచో ప్రపంచకమునకు యుద్ధవిమోచనమును, కళ్యాణమును, శాంతిని యొడగూర్చి ధన్యతగాంచును. దానితో నల్లవారిని తెల్లవారు పెట్టు బాధలంత మొందును. స్వేచ్ఛాలక్ష్మి తాండవమాడును. సామ్రాజ్యతృష్ణ యంతరించును. ద్వేషవిరహితముగ యీయుద్యమమును నెరవేర్చుచో స్వరాజ్యము త్వరలో వచ్చుటయు, అంతఃకలహములు లేకుండ ననుభవించుటయు, జరగి భారతవర్షమచిరకాలములో ప్రాచ్య నాగరికతతో ప్రాచీనములో వలె "భూలోకస్వర్గమై" విరాజిల్లును.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

1101